

Aicinājumi uz mieru un darbu

Mūsu plašajā un varenajā Padomju Dzimtē — cilvēces pavasara zemē — visas brālīgo tautu saimes pašizlīdzīgā darba cīņā par komunismu cieši saistīta ar miera nostiprināšanu pasaulē. Miers mums ir dārgs! — šie dziesmas vārdi atskan no mūsu rūpnīcu korpusiem un jaunceltņu sastānēm, no kolchozu laukiem un mēža joslā jaunaudzēm, no ekskavatoriem, kas rok veldzes nesējus kanālus tukšnešajās apvidos, un no kuģiem, kas šķēļ jaunizrakto kanālu ūdeņus. Miers mums ir dārgs un nepieciešams, lai izcīnītu aunas spožas darba uzvaras komunisma celtniecībā, lai varētu zelt un plaukt mūsu radošās rosmes bagātā dzīvē, lai pilnā košumā uzlēdētu tautas laime. Tāpat kā mums — padomju cilvēkiem — miers un laime ir dārgi visas pasaules godīgiem ļaudīm, visai darba cilvēcei. Proletariskā internacionālisma un starptautiskās solidaritātes ideju caurstrāvoti, skan Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas Aicinājumi 1953. gada Pirmajam Mājam — darbaļaužu starptautiskās solidaritātes dienai, visu zemju strādnieku brālības dienai. Dziju atbalsi visā pasaulē rod Aicinājuma vārdi:

«Lai dzīvo miers starp tautām!
Nav tāda stridīga vai neaizsargātā jautājuma, ko nevarētu atrisināt miera ceļā, pamatojoties uz leņģināto valstu savstarpējo vienošanos!»

Varena un nesatricināma ir miera, demokrātijas un socialisma spēku nometne ar Padomju Savienību priekšgalā. Milzīgi ir lielās kiniešu tautas un citu tautas demokrātijas valstu darbaļaužu sasniegumi, pasaules revolucionārās un strādnieku kustības jauno «Trieclienbrīgu» sasniegumi socialisma celtniecībā. Tām veltīti Aicinājuma vārdi:

«Brālīgs sveiciens tautas demokrātijas valstu darbaļaudīm, kas sekmīgi ceļ socialismu!

Lai dzīvo un pieņemas spēkā tautas demokrātijas valstu un Padomju Savienības nesatricināmā draudzība un sadarbība!»

Cilvēks peldzīmst laimē. Mūsu mīļoto Padomju zemi mēdz dēvēt par laimes zemi. Jā, mūsu Dzimtē ir pirmā socialistiskā valsts pasaulē, ir pirmā valsts pasaulē, kura iet uz cilvēces visaugstākā un viscēlākā mērķa piepildījumu — uz komunismu. Visdziļāko atbalsi padomju cilvēku sirdīs rod partijas Aicinājums:

«Padomju Savienības darbaļaudis! Vēl cīsi saklausimies ap Komunistsko partiju un Padomju Valdību, mobilizēsim mūsu spēkus un radošo enerģiju lielajam darbam — komunisma uzcelšanai mūsu zemē!

Lai dzīvo Komunistiskās partijas, Padomju Valdības un tautas nesagraujamā vienotība!»

Mūsu Padomju Dzimtē tiek veikti milzīgi apmēru jauncelsmes darbi. Tie iedvesmo padomju cilvēkus uz jaunām un jaunām darba uzvarām. Sasniegt šodien vairāk nekā vakar un rīt sasniegt vairāk nekā šodien — tāda būs padomju cilvēku atbilde uz partijas Aicinājumu:

«Padomju Savienības strādnieki, kolchoznieki un inteliģence! Aktīvi cīnieties par partijas un valdības izstrādātās politikas realizēšanu, kuras mērķis ir tālāk stiprināt mūsu socialistiskās Dzimtenes varenību un nepārtraukti kāpināt tautas labklājību!»

Mūsu Padomju Latvija — viena no jaunākajām brālīgo republiku saimē — vēl pirms nepilnām trīspadsmit gadiem nikuloja buržuāziskās varas žņaugos, bija kapitalistisko Rietumvalstu agrarais plekklis. Cik strauji tā uzplaukusi un turpina plaukt padomju varas apstākļos, cik varena tā kļuvusi lielajā padomju tautu saimē! Mēs zinām, ka visi mūsu lielie sasniegumi rūpniecībā, lauksaimniecībā un kultūrā bija un ir iespējami vienīgi ar visu brālīgo padomju tautu nesavtīgo palīdzību un atbalstu dīzenās Ļeņina-Stalīna partijas vadībā. Partijas Aicinājums mums atgādina svētu pienākumu:

«Padomju Savienības darbaļaudis! Stipriniet strādnieku šķiras un kolchozu zemniecības nesatricināmo savienību, mūsu zemes tautu brālīgo draudzību! Nenogurstoši spēcīniet lielas Padomju daudzraciju valsts vienību!»

Tam veltīts visu Padomju zemes strādnieku, zemnieku un inteliģences darbs. Tam veltīti rakstnieku un dzejnieku, komponistu un mākslinieku, aktieru un muziķu, arhitektu un kultūrizglītības darbinieku radošie pūliņi. Plaši un spēcīgi pulsējošā dzīve dod bagātīgu iedvesmu un vielu, lai radītu augstvērtīgus literārus darbus, romanus un dzejoļus, stāstus un lugas, gleznas un skulptūras, lai padomju tautas milzīgo jauncelsmes patosu izteiktu dziesmās, kantātēs un operās, lai radītu komunisma celtniecības laikmeta cīnīgus pilsetu un kolchozu ciematu izbūves projektus. Partija atļina:

«Literārus un mākslas darbiniekus! Kāpiniet savas daiļrades idejisko un māksliniecisko līmeni! Radiet mākslas darbus, kas būtu mūsu lielās tautas cīnīgi!»

Līdz ar visu tautas saimniecības attīstību nemīgti aug padomju cilvēku materialais un kultūrais līmenis, kļūst augstākas padomju cilvēku prasības mākslai. «Mūsu literārus un mākslas darbiniekus, — partijas XIX kongresā norādīja biedrs G. M. Maļenkovs, — uzlikti lieli pienākumi dīzajā cīņā par to, lai sabiedriskā dzīvē kļūtu jauna un gaiša, lai no tās izskaustu visu satrūnējošo un sastingušo.»

Tāda ir partijas, tāda ir padomju tautas prasība literārus un mākslas darbiniekiem. Tā jāizpilda un tā tiks izpildīta!

Ir liela laime dzīvot un strādāt zemē, kurā tiek piepildīti cilvēces cēlākie mērķi. Tāda zeme ir mūsu Padomju Dzimtē. Slavu viņai teic Aicinājums:

«Lai dzīvo lielā Padomju Socialistiskā Republikā Savienībā — mūsu zemes tautu draudzības un slavas balsts, nesagraujamais miera balsts visā pasaulē!»

Ir liela laime dzīvot un strādāt tās partijas vadībā, kura par savu mērķi spraudusi cilvēces viscēlāko centienu piepildījumu. Tāda partija ir mūsu Padomju Savienības Komunistiskā partija.

«Lai dzīvo Padomju Savienības Komunistiskā partija, padomju tautas lielais virzotājs un vadošais spēks cīņā par komunisma uzcelšanu!»

«Zem Ļeņina un Stalīna karoga, Komunistiskās partijas vadībā — uz priekšu, uz komunisma uzvaru!»

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

26. APRILĪ

Nr. 17 (432)

Darbaļaužu ierosinājumi un sūdzības

G. CIRULIS

Ar katru jaunu cenu pazeminājumu palielinās padomju ļaužu pirktspēja. Reizē aug arī pieprasījums pēc tēlāmā kvalitātes precēm, kā arī pēc priekšmetiem, kurus vēl pirms dažiem gadiem mēdza uzskatīt par «lieku grezniecību».

Vieldevākais ļaužu pieplūdums pēdējās dienās vērojams universālveikala trešajā stāvā. Šeit paveras žilbinošs skats: ļoti liela krāsu dažādība, bagātīga rakstu izdoma. Katrs var izvēlēties un iegādāties gandrīz visu, kas ir vajadzīgs mūsu dzīvē.

Kāda jauna sievietē nopriecājas:

— Atradu! Tieši tādu audumu vēlējos pludmales tērpam. Tā arī bija ierakstījusi ierosinājumu grāmatā, — un viņa parāda savam pavadoņim dzeltenu dabiska zīda audumu ar spilgtiem pūķa zīmējumiem.

— Nekāda brīnuma šeit nav, — paskaidro pārdevēja. — Universālveikala vadība, sastādot pasūtījumus, pēti pircēju ierosinājumus un tos ievēro. Mūsu pārstāvis vairākas nedēļas nodzīvoja tekstilkombinātā «Rīgas audums», iepazīstināja ar darbaļaužu prasībām. Arī ar Maskavas Sverdlova vārdā nosaukto zīda fabriku un «Krasnaju rozu» mums tiešs kontakts, izvēlamies tikai to, ko rīdzinieki pasūtījuši. Vairāk nekā puse no izstrādātajiem 200 zīda audumu paraugiem atbilst ierosinātajiem mūsu žurnālos.

Ipaša Rīgas universālveikala komiteja rūpējas arī par kokuvalas audumu sortimentu. Direktori nēliekas mierā, kamēr panāk, ka tiek izpildīts katrs pircēju ierosinājums, kaut vai attiecīgo audumu nāktos meklēt kādā tāla Vladivostokas fabrikā.

Par to, kā universālveikala vadība cenšas ievērot pircēju ierosinājumus, uzzinām arī apavu nodaļā: atsevišķu fasonu kurpju pasūtījumi tiek doti arī arteļiem un modeļu darbnīcām.

Pircēju ierosinājumu žurnālu regulāri pārbauda nodaļas vadītājs, un tos apspriež universālveikala padome. Iepazīnušies ar ierosinājumu iekārtot tā, lai netraucētj varētu noklausīties skaņuplates, tā nolēmj griezties pie republikas labākajiem radiotehniekiem ar lūgumu konstruēt īpašu ierīci, kas ļautu noklausīties skaņuplates ar klausuļu palīdzību. Pašlaik šo pasūtījumu izpilda arteļi «Remonts». Drīz vien jaunā ierīce būs pircēju rīcībā.

Rosība valda arī fotosekcijā. Ierosinājumu žurnāls atgādina veikala vadībai, ka trūkst ķīmikaliju un palielinātāju. Ķīmikalijas iegādājas pietiekamā daudzumā, bet grūtāk bija apmierināt otru prasību. Ar universālveikala

vadības iniciatīvu un Latvijas PSR Ministru Padomes atbalstu izgatavoja dažus paraugeksemplārus, kas pilnīgi atbilst tehniskajām prasībām. Tagad palielinātāju ražošanu uzņēmes arteļi «Sarkanmetāls».

Pircēju ierosinājumi pamudināja universālveikala vadību ieteikt 3. mēbeļu fabrikai ražot bērnu mēbeles, Molotova rajona rūp kombinātam — rotaļu «Konstruktors».

Liela nozīme ir darbaļaužu ierosinājumiem! Tos atrodam ne tikai veikalos. Paškrīstisim, piemēram, Valsts Latviešu un krievu mākslas muzejā V. Purvīša darbu izstādēs atsauksmju grāmatu. Sk. Kalniņa lūdz, lai veltītu lielāku uzmanību apgaismojumam, jo citādi «cieš Purvītis īpatnējais krāsu sulīgums un svaigums». Kāds bioloģijas fakultātes students pamatoti prasa, lai pie gleznām redzētu arī gada skaitļus, M. Egliņis, L. Kalniers un daudzi citi apmeklētāji ierosina izdot krāsainas V. Purvīša gleznu reprodukcijas. Šie ierosinājumi jāņem vērā.

Ne tikai ierosinājumi, arī pamatotas sūdzības palīdz novērst sastopamos trūkumus.

— Es lūdz sūdzību grāmatu! Šie vārdi apbrīnojami ātri tiek apdomāties vienam otram darbiniekam, kurš reizēm aizmirst savus pienākumus un kļūst nēlaipns vai pavīrs savu pienākumu izpildē.

Pasekojot pilsoņa Svempes ierakstam 42. ēdienu veikala sūdzību un ierosinājumu grāmatā, redzam tās iedarbību. Edienu veikala ieradās trīs komisijas. Tirdzniecības ministrijas un Restoranu pārvaldes darbinieki rūpīgi pārbaudīja kalkūlāciju un receptūru, sanitārās inspekcijas āreš — virtuvi. Noskaidrojās, ka patiesām tikusi patvaļīgi grozīta receptūra, samazinātas kalkūlācijā paredzētās devas utt. Rezultātā šēfpavārs Saulīte, kalkūlatore Zidere un 42. ēdienu veikala direktora vietniece Vītola saņēma stingru sodu. Tika sperti nepieciešamie soļi, lai uzlabotu ēdienu kvalitāti.

Nav nekāds brīnums, ka daži neapzinīgi darbinieki dara visu, lai neapmierinātām patērētājam nepasniegtu sūdzību grāmatu. Tāds gadījums nesen bija 32. ēdnīcā, kas apkalpo Poligrāfijas mākslas 2. arodu skolas audzēkņus. Arodskolnieku grupa aizkavējās steldzamos remontdarbos, bet, ieradusies ēdnīcā, uzzināja, ka viņiem šodien «nebūsot ēst». Nelīdzēja ne lūgumi, ne protesti. Jaunieši nolēma iz-

teikt pašutumu sūdzību un ierosinājumu grāmatā. Pavāre Caikina par to negribēja ne dzirdēt:

— Atradušies sūdzētāji! Tādas grāmatas tie vispār nav.

Jaunieši neatlaidās. Izmeklēšanā noskaidrojās, ka pavāre patvaļīgi aizgājusi no ēdnīcas darba laikā. Vainīgajai izteikta stingrs rājiens ar brīdinājumu.

Pareizi dara tie pircēji, patērētāji, pasažieri, kas, redzēdami trūkumus un nekārtības, sūdzas par tām, iesniedz savus ierosinājumus. Nevienam atbildē vadītājs nevar un nedrīkst būt vienaldzīgs pret darbaļaužu kritiku un aizrādījumiem. Nevar samierināties arī ar formālu atsaukšanos. Centrālās mākslas un kultūrpēcū tirgotavas sūdzību un ierosinājumu grāmatā 30. martā atrodams šāds ieraksts:

«Lūdz veltīt uzmanību pārdevējas Brizes rīcībai. Viņa ļoti nēlaipni apkalpo pircējus. Pieprasīju ceļojumu aprakstu, viņa strupli atteica un nēko citu nepiedāvāja. Jāprot piedāvāt literatūru, tieinteresēt pircējus... Iebraucēja no Maskavas L. Bolševa».

Turpat blakus lasām direktores atbildi:

«Sūdzība ir pamatota. Pārdevējai dots norādījums uzmanīgāk apkalpot pircējus».

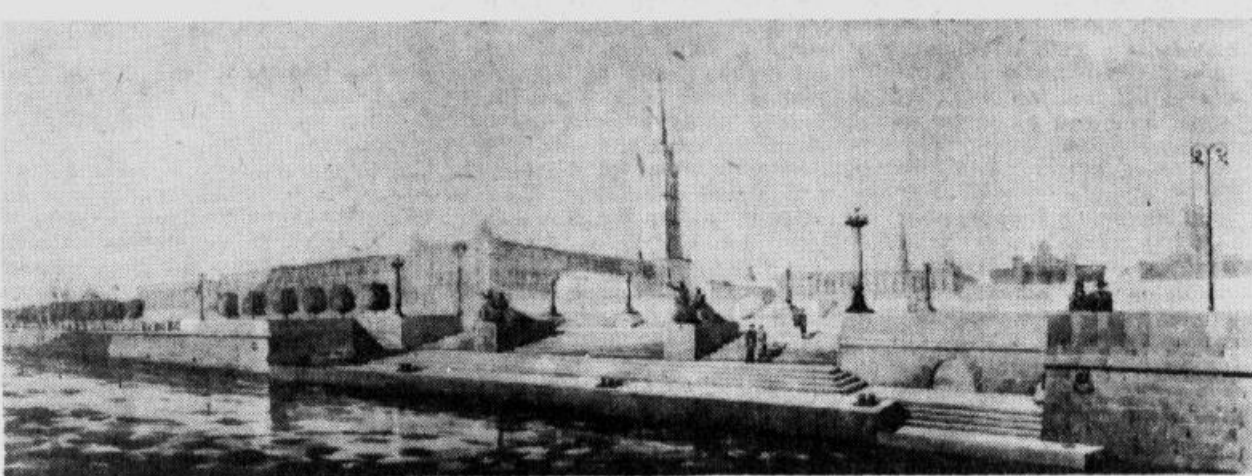
Liekas, viss kārtībā... Nevēljam rodas jautājums: vai ar norādījumu vien te būs līdzēts? Daudz labāku priekšzīmī līdzīgā gadījumā deva Piena restorāna zāles pārzinis Lebedjoks. Pēc vairākiem sūdzībām par gausu apkalpošanu viņš nolēma sarīkot plašu pieredzes apmaiņu starp labākajiem oficiantiem. Ieradās kafejnīcas «Daugava», LLA un fabrikas «Uzvara» ēdnīcu darbinieki. Vispirms runāja pats zāles pārzinis, pastāstīja, ka ēdienu kartē un cenās jāņem vērā ne galvas, tad demonstrēja, kā jāsaņem galdinā, kā jāpieņem pasūtījums, jāpasniedz ēdiena, jāraksta rēķins. Ar savām darbības metodēm biedrus iepazīstināja arī teicamās apkalpošanas brīgu locekļi Marija Bušņeva un Arvīds Bērziņš. Un kopā tā laika apmeklētāju apkalpošana Piena restorānā kļuvusi krietni ātrāka.

Ļoti apsvēlcama ir to veikalu prakse, kas regulāri rīko pircēju konferences, lai iepazītos ar patērētāju ierosinājumiem. Un tādu nekād netrūkst. Partijas un rūpniecības pēču veikalos, bibliotēkās un ēdnīcās — visur jūtama darbaļaužu radošā līdzdalība uzņēmumu vadībā. Ieraksti sūdzību un ierosinājumu grāmatās liecina par padomju cilvēka apzinīgumu, par tā augstajām prasībām, par mūsu dzīves nemīlīgo augšupeju.

DAUGAVAS KRASTMALAS TĀLAKA IZBŪVE RĪGĀ

Nesen sākusies Daugavas krastmalas otrā posma izbūve 760 metru garumā no Gorkija ielas uz Andrejostas pusi. Šeit pilnīgi pārveidošies vācu fašistisko okupantu izpostītā upes krasta arhitektoniskā seja. Atjaunojamais iecirknis, kur agrāk notika kuģu izkraušana un iekraušana, tagad iegūs svarīgu nozīmi pilsētas celtniecībā, jaunu arhitektūras ansambļu izveidošanā Rīgā, kļūs par atpūtas un pastaigas vietu iedzīvotājiem.

Krastmalas otrā posma arhitektūras ziņā būs jau izbūvētās Komjaunatnes krastmalas dabiskais turpinājums. To viscaur ietērs granitā, nožogojot no upes ar mākslinieciski izveidotiem čuguna režģiem. Krastmalas fāsades atrisinājuma pamatā tiks caurredzama čuguna režģa un vienlaidu granīta parapeta sienas apvienojums. Paredzētais krastmalas izveidojums atbilst attiecīgajai iecirkņa vispārējam atrisinājumam Rīgas pilsētas rekonstrukcijas general-



plānā, pēc kura Citadeles rajonā, tieši piekļaujoties krastmalai, atradīsies centrālās Republikāniskās laukumā ar valdības ēku kompleksiem ap to, ievērojot šo apstākli, krast-

malas arhitektūras un it īpaši centrālās noējas atrisinājumam izraudzītas svinīgas un monumentālas formas.

Krastmalas centrālā noēja atra-

disies uz Republikāniskā laukuma ass, un to izveidos par atklātām, platām granīta kāpnēm 51 metru garumā. Devīpdesmit centimetrus virs vidējā ūdens līmeņa projektēts

ierīkot pietātnes laukumiņu upes pasažieru satiksmē. Gar pietātnes laukumiņa malām varēs pietāt laivas. Noējas abās pusēs paredzētas apgaismošanas spuldzes, kas atradīsies uz granīta stabiem ar čuguna balstiem un čuguna cokolu. Pie kāpņu augšējās malas projektā paredzēti divi piloni, uz kuriem novietos granitā cirstas skulptūras.

Gar visu krastmalu stiepšies 7 metrus plata asfaltēta pastaigas josla. Pārējo platību izdalīs, apstādot ar kokiem, košuma krūmiem, ierīkojot zālājus un pūku dobes. Visgaram jēkārtos apgaismošanu ar dekoratīvām spuldzēm, novietos solus atpūtai utt. Krastmalu ar Republikānisko laukumu saistīs plata parādes kāpnes uz laukuma ass.

Daugavas krastmalas otrā posma izbūve būs svarīgs ieguldījums socialistiskās Rīgas jaunā centra izveidošanā.

Arhitekts M. Brodskis

Latvijas Padomju mākslinieku savienības kongresu sagaidot

Mākslas zinātnieku neatliekamie uzdevumi

M. IVANOVŠ

Latviešu padomju mākslinieku pedagoģu gadu labākie darbi dod pietiekamu pamatu secinājumam, ka mūsu tēlotāja māksla nostājusies uz socialistiskā realisma ceļa. Pārvarot bezidejiskumu, formalisma, naturalisma un buržuāziskās estētiskās paliekas, aug un attīstās latviešu padomju māksla — socialistiskā satura un nacionāla forma. Tomēr tas nenozīmē, ka visi trūkumi novērsti, ka viss mūsu mākslinieku jaunradē ir kārtībā. Vēl joprojām aktuāla ir cīņa pret apolitiskumu, bezprincipiālitāti, zemošanās rietumu buržuāziskās modernās mākslas priekšā, buržuāziskā nacionalisma recidīviem un citām kaitīgām kapitalisma ideoloģijas atliekām mākslinieku apziņā, kas kā ērce turas mūsu mākslas dzīvājam ķermenim un kas traucē tās attīstību. Marksisms-leninisms mūs māca, ka vecais neiziet bez cīņas, tas ir jāpārvar, jāiznīcina.

Palīgā māksliniekiem radīt mākslas darbus, kas būtu mūsu lielās tautas cienīgi, atzināti mākslas vēsturnieki un kritiķi. Līdz šim viņu palīdzība radošajiem māksliniekiem bijusi niecīga; tagad ir visas iespējas izvērst darbību plašumā. Mākslas zinātniekiem jāpārvērš lielā atbildība, kāda gulstas uz viņiem, jāspējot savā vietā un lomā socialistiskās kultūras tālākā attīstībā. Mākslas vēsturnieki un kritiķi ir radošā mākslinieka labākais draugs, kas ne tikai paredz vērtīgo mākslas darbu, bet atsedz arī kļūdas un parāda ceļu, kā tās novērst. Un neviens cits kā mākslas kritiķis ir mākslas darbu popularizētājs plašākajās tautas masās. Mākslas zinātnieks savu uzdevumu varēs veikt tikai tad, ja viņš stāvēs uz komunistiskā partejiskuma viedokļa, būs principiāls, ar augsti attīstītu īstenības izjūtu.

Jāsaka, ka latviešu padomju mākslas vēsturnieki un kritiķi līdz šim nav bijuši savu uzdevumu augstumos. Tas, ka pedagoģis gados republikas periodā arvien biežāk parādās raksti par tēlotāja mākslas jautājumiem, ir iepriecinoša parādība. Bet slikti ir tas, ka daļa šo rakstu ir visai zemā idejiskā un profesionālā līmenī, daži pat aplami un kaitīgi (piemēram, Elzas Trodes raksts «Par dziļu idejiskumu un māksliniecisko meistarību» «Karo» 1952. g. 5. numurā).

Mekojot šo trūkumu cēloņus, nākas apstāties pie mākslas zinātnieku kadru jautājuma. Gandrīz visi mākslas zinātnieki mūsu republikā ir cilvēki bez lielākas pieredzes darbā. Viņi nesen atstājuši augstskolas solus.

Augstskola gan deva teoretiskās zināšanas, bet praktiskajā darbā nepieciešams vēl daudz kas cits — profesionālās zināšanas mākslinieciskās darbības amata jautājumos, lielākas zināšanas mākslas darbu analizē utt. Bez šaubām, nepilnīgi apbruņoti mākslas zinātnieki ir vāji palīgi māksliniekiem un netiek galā ar saviem tiesajiem pienākumiem. Tāpēc arī mākslas vēsturnieku un kritiķu autoritāte radošo mākslinieku vidū nav liela.

Skaidrs, ka pirmā nepieciešamība ir augt pašiem mākslas zinātniekiem. Augt idejiski un profesionāli. Taču jauno mākslas zinātnieku audzināšana nav īsti veiksmīgi nokārtota. Viņi ir apvienoti Mākslinieku savienības jauno mākslas vēsturnieku un kritiķu sekcijā. Bet no viņiem (apm. piecpadsmit cilvēkiem) tikai viens ir Mākslinieku savienības biedru kandidāts. Sekcijas darbs nav izvērsis plašumā. Sekcija nav kļuvusi par vietu, kurā augtu un veidotos jaunie mākslas zinātnieki. Palīgā jaunajiem mākslas zinātniekiem nenāk arī pieredzes bagātākie biedri, kas nodarbojas ar mākslas vēstures un kritikas jautājumiem — prof. Dr. Roberts Peļše, Staļina premijas laureāts A. Lapins, Nopelniem bagātais mākslas darbinieks A. Egļiņš, prof. U. Skulme. Viņi ir atrāvušies no jaunatnes, maz levēro to. Tā jaunajiem mākslas zinātniekiem nav iespējas mācīties no pieredzes bagātākajiem biedriem. Jāatzīmē arī, ka daļa jauno mākslas vēsturnieku un kritiķu, ja arī apmeklē sekcijas sapulces, tomēr praktiski tās pasākumos nepiedalās, piemēram, O. Purgalve, L. Rudzīte, Dz. Freimane u. c. Ir arī mākslas zinātnieki, kas strādā savā specialitātē, bet nēmaz nenāk uz sekcijas sapulcēm, atrāvušies no kolektīva, un nav zināms, kā viņi ceļ savu kvalifikāciju, piemēram, A. Ambulds, M. Grinvalde, Plotniece, Fr. Fuksis u. c. Jāsaka atklāti, šie cilvēki faktiski pārstāvējuši augst un maz viņos ir darba entuziasma. Tāpēc vairāki labi iecerēti sekcijas pasākumi nekust ne no vietas, piemēram, latviešu mākslas vēstures materiālu vākšana, mākslinieku vārdnīcas un bibliogrāfijas sastādīšana. Pārāk pasīvi jaunie mākslas zinātnieki piedalās arī radošo mākslinieku sekcijā sēdēs, kur viņi varētu profesionāli augt un daudz ko mācīties.

Mākslinieku savienības vadībai turpmāk jāvēlta lielāka vērība jauno mākslas zinātnieku kadru jautājumam, jācensas radīt veselīgu, darba spējīgu kodolu, kas varētu tikt galā ar saviem uzdevumiem.

Mākslas vēsturnieku un kritiķu priekšā ir daudzliedzīgi neatliekamie darbi. Pirmā kārtā jāsaasina uzmanība latviešu tēlotāja mākslas vēstures materiālu vākšanai un apstrādāšanai. Faktiski šis darbs ir atstāts pašplūsmā. Ir atsevišķi cilvēki, kas vāc šos materiālus, bet viņu darbs nav koordinēts, nav mērķtiecīgs. Materiālu savākšanas un apstrādāšanas rezultātā varētu rasties pamats monogrāfiju sarakstīšanai par izcilajiem latviešu māksliniekiem, kā priekšnoteikums latviešu tēlotāja mākslas vēstures sastādīšanai. Šis darbs ir nepieciešams ne tikai latviešu realitiskās mākslas mantojuma popularizēšanai, bet arī to jāsaņem un jāatmasko dažādi latviešu buržuāzisko mākslas vēsturnieku apzinātie fakti viltotumi un ideālistiskie secinājumi. Tā kā republikā nav zinātniskās iestādes, kas nodarbotos ar mākslas vēstures jautājumiem, tad šīs funkcijas būtu lietderīgi uzticēt Valsts latviešu un krievu mākslas muzejam, kur glabājas latviešu mākslinieku darbi, arhīvi, bibliogrāfija un citi materiāli. Līdz šim muzeja zinātnisko līdzstrādnieku kolektīvs šaj ziņā paveicis pavisam maz. Skaidrs, ka ar pašreizējiem spēkiem latviešu un krievu mākslas muzeja darbiniekiem neizdosies tikt galā ar visu darbu. Tāpēc vajadzētu muzeja zinātnisko līdzstrādnieku nelielu kolektīvu, kas tik tikko tikt galā ar saviem kārtējiem uzdevumiem, papildināt ar dažām štatu vienībām. Tad republikā būtu iestāde, kas nodarbotos ar latviešu tēlotāja mākslas problemām.

Latviešu padomju mākslas zinātniekiem priekšā ir nopietns darbs socialistiskā realisma jautājumu pētīšanā un popularizēšanā. Nav noslēpums, ka ne visi mūsu mākslinieki dziļi un pilnīgi izprot socialistiskā realisma pamatus. Taču līdz šim nav pietiekami darīts, lai par socialistisko realismu — padomju mākslinieku daiļrades metodi — rakstītu presē, sistematiski to pārrunātu ar māksliniekiem. Tipiskuma problēma, nacionālās formas jautājums u. c. tamlīdzīgi mākslinieka jaunrades procesā nepieciešami jautājumi prasa atspoguļojumu presē.

Atrast ceļus un līdzekļus mākslas zinātnes un kritikas līmeņa celšanai, — ir svarīgs uzdevums, kas Mākslinieku savienībai atrisināms vistuvākajā laikā.

«AĻOŠA PEŠKOVŠ»

Jaunatnes teātris pašlaik izrāda lugu, kas stāsta par lielā krievu rakstnieka M. Gorkija bērnību. Tā ir I. Gruzdjeva un O. Foršas luga «Aļoša Peškova» — M. Gorkija autobiogrāfisko stāstu «Bērnība» un «Laudis» dramatisējums.

M. Gorkija stāsti «Bērnība» un «Laudis» nav tikai atmiņas par bērnību dienām, kurās bija tik daudz rūgtu pārdomu un ciešsirdības, šie stāsti ir naida pilns rakstnieka protests pret kapitalisma nelietībām, protests pret briesmīgu, muļķīgu un tukšu dzīvi, kurā cilvēkam atņemtas tiesības uz laimi, kurā bērniem nav bērnības. Ar satricinošu spēku Gorkijs parāda, kā naudas vara sakropļo cilvēku, saved naidīgo brālī ar brālī, vecākus ar bērniem; parāda, cik ļauni un sīki kļūst cilvēki šajā cīņā un cik nežēlīgi viņi izmēina tos, kas ir labāki par viņiem, kam ir skaidrāka un lielāka dvēsele — tādus kā Aļoša tēvu, māti, Cigānenu.

Luga daudz kas no tā zudis. I. Gruzdjeva un O. Foršas dramatisējuma galvenā vērība veltīta to dzīves apstākļu raksturošanai, kādos bērnībā dzīvojis lielais rakstnieks, bet jaunajiem spēkiem nav pietiekami asi pretstatīti progresīvie, labie cilvēki. M. Gorkija stāstos tas izdarīts skaidri un spēcīgi. Pozitīvie tēli šeit nes sevī dzīvi apstiprināšanu spēku. Parādīt jauno un labo spilgtā kontrastā — tas šai gadījumā nozīmē atsegt Gorkija optimisma avotu — lielā rakstnieka dziļo ticību cilvēkam, atsegt iemeslus kādēļ rakstnieks neieredzēja veco pasauli. Dramatisējuma gaišā, optimistiskā līnija pārāk vāja.

Jaunatnes teātri lugu «Aļoša Peškova» iestudējis LPSR un Cuvšijas APSR Nopelniem bagātais mākslinieks B. Praudiņš. Daudz pūļu režisors veltījis, lai mazinātu dramatisējuma trūkumus. Tas pa daļai ir arī izdevies. Varētu vēlēties, lai režisors atsevišķās lugas vietās būtu atstājis dažus aktierus no karikatūras un uzspēles. Tādi, piemēram, ir: Pulkstenītais — K. Spuris, Matrjona Ivanovna — L. Brundže, Sergejeva — V. Stabulniece, Viktoruška — O. Ribaka. Masu ainas derēja vairāk padomāt par katra tēlotāja individuālo dzīvi un uzdevumu, ne tikai par veiklu izkārtojumu.

Galveno lomu — Aļošu Peškovu — tēlo E. Baldina. Viņa labi atklāj zēna rīcības tiešumu un impulsivitāti, neremdināmo tieksmi pēc zināšanām, jāpiezīmē tikai, ka dažviet aktrise cenšas nevaļīgi izcelt komismu, ko allaž dara vienveidīgiem izteiksmes līdzekļiem. Sevišķi tas izpaužas atkārtoti.

totajā lugšanas skatīšanas ainā. Kādā visumā E. Baldina darbojas patiesīgi un vienkārši, tēla augšanu un attīstību viņa neparāda pietiekami uzskatāmi.

Aļoša vecmāmiņu Latvijas PSR Nopelniem bagātā māksliniece L. Bašmane tēlo pārliecinoši un vienkārši. Visumā aktrise labi izprot lomas īpatnības un apstākļus, bet vietumis gadās, ka viņa nepietiekami novērtē partneri. Tādās reizēs viņa rīkojas vairāk savas gribas un nolūka vadītā, nekā līdzspēlētāja ietekmētā.

Vecāku Kaširinu tēlo A. Kalniņš. Aktrise mīkstnājs Kaširina raksturu, vairāk uzsvērdams tā nenoteiktību, dumjo letipību, nekā ciešsirdību un patvaļnieciskās tieksmes. Tas mazina tā konflikta spēku, kāds varētu izauzt no viņa attiecībām ar vecmāmiņu Aļošu un Ivanovu un mazdēlu Aļošu.

Iezīmējot Kaširina dēlu — Jakovu un Michailu — tēlus, dramatisējuma autori visos veidos un situācijās centušies uzskatāmi parādīt, ilustrēt to spilgtākās rakstura īpašības — ierašanās kāri, nenovīdību, nežēlību, bet par maz vērības veltījuši Aļoša tēvoču rīcības iemeslu atklāšanai. Tas pats saskatāms arī aktieru V. Bukovska un T. Macijevska spēlē.

Grigorij — Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureāts J. Grantiņš — dziļi un pārliecinoši parāda mazā cilvēka traģediju kapitalistiskajā sabiedrībā. Aktiera rīcība un attiecības pārliecina katrā lugas epizodē, tāpēc skatītājs šo tēlu saprot un atceras kā veselas sabiedriskās šķiras pārstāvi, kas ar savu sūro likteni nesaudzīgi atklāj tā laika pasaules mantrāsīgo būtību.

«Labo lietu» tēlo A. Vāvere. Šis Kaširinu ierīks ir cilvēks, kas pirmais modina Aļoša domu par ļaunu nevienlīdzību, par gaišas nākotnes iespējami visu cilvēcei. Tēlam nedaudzajiem teikumiem, ko «Labā lieta» runā, sevišķi liela nozīme. Tādēļ aktierim vēl vairāk jāpūlejas par izteiktās domas skaidrību, neatbildīgāk jāpārbauda iespāids, ko domas dziļākā jēga radījuši partneri. Aktierim ir visas iespējas izrādēt gaišā atbrīvināt šo uzdevumu.

Pārējie tēli, kuriem luga epizodiskā nozīme, lielāko tiesu veido virspusējā, ātrišķīgā. Šeit būs vieta atcerēties Gorkija padomu, ka bērniem jāraksta tāpat kā lielam, tikai vēl labāk. To pašu var attiecināt arī uz teātri. Jāspēlē bērniem tāpat kā lielam, tikai vēl labāk, skaidrāk.

Luga «Aļoša Peškova» dod Jaunatnes teātra ansamblim lielas augšanas iespējas.

Nora Vētra

Par dažām padomju satiras problemām

(Nobeigums. Sākums iepriekšējā numurā)

J. SURKOVŠ

Nepietiek ar to vien, ja autors saviem varoņiem piedēvē to vai kādu citu pozitīvu rakstura darbību. Svarīgi ir tas, lai autors pierādītu, ka varoņa tiesības uz šo darbību, uz varoņību un uz šo uzvaru. N. Virtas komedijā «Pompejeva bojā eja» darbojas kāds Andrejs Belugins. Viņš uztājas kā autora iemīļots, pozitīvais varonis, ko pārpēmusi ideja — stādīt ozolus apgabālā, kur agrāk tie nav auguši. Tomēr, nelūkojoties uz to, ka Beluginam ir piedēvētas visas šīs izdarības, tas nevienu lasītāju nespēj nopietni pārliecināt, lasītājs netic, ka Belugins būtu spējīgs veikt šādus cildenus pasākumus. Darba apgarotība, sajūsmas par savu pienākumu, jaunā mežkopja sapni, aizraušanos ar saviem radošajiem plāniem — tas viss lugu nav parādījis. Varoņim ir tikai piedēvēta tā vai cita darbība, tas vai kāds cits varoņdarbs, kas nebūt neizriet no viņa rakstura īpatnībām.

Konflikts noteikts kā negatīvs, tā arī pozitīva tēla apjomu kā vienu, tā arī otra pretinieka darbības apmērus. Jo plašākas kontūras parādīts ienaidnieks, kas reprezentē negatīvās parādības, jo spilgtākam jābūt pozitīvajam varoņim. Kad dramaturgs to vai citu apsvērumu dēļ atsakās no mūsu sabiedrības pozitīvo spēku tiesas levdarības cīņā, — tad ar šādu atrisinājumu neizbēgami tiek vajadzīga dramaturģiskais konflikts, satiriskais asums un attēloto notikumu dzīves patiesums. No šī redzesviedokļa ir interesanti aplūkot S. Michalkova komediju «Vēži».

Komedijā «Vēži» jau ir izsaukusi kritiķu un arī lasītāju uzmanību. Tā tiek radīta teātros, un neapšaubāmi tas skatniekā gaita būs bagātāka nekā tam lugām, par kurām tikko runājām. Ar visiem tai piemētoiem trūkumiem «Vēži» ir talantīga luga, kuras komi-

kajās personās iespējams saņemt dzīves tiesamību atbilstošus prototipus. Lopouchovs sarunā ar Uklejinu, kas sagatavo tam referātu, jautā: «Un es viņu kritizēju?», pats to nepamanot, atklāj mūsu acu priekšā dzīves patiesību atbilstošu raksturu. S. Michalkovs darbojošos personu būtības apzīmēšanai prot atrast īsto vārdu, frazi un īsto repliku. Ar šādu spilgtu valodu luga raksturoti virkne tēli.

Tomēr Michalkovs nav varējis pilnībā realizēt savu ieceru un savu ideju, nav varējis līdz galam izmantot to dzīves materiālu, kāds bija viņa rīcībā. Aprobežodamies tikai ar vispārēju skicēdīgu zīmējumu, viņš pienācīgi un dziļāk neattīsta konfliktus ar Lopouchovu. Bet tieši tam taču bija jākļūst par satiriskās komedijas saturu. Autors nav varējis atklāt Lopouchova un viņam līdzīgu cilvēku būtību, atklāt tos kā sociālu parādību, un visa tā rezultātā iznācis tikai anekdotes ar Lenski. Tas notika tāpēc, ka autors nepādomāja par pašu svarīgāko: kāpēc Lopouchovam bija vajadzīgs Lenskis? Bet viņam tas taču vajadzīgs nevis kā viņa meitas vīrs, bet gan kā cilvēks, kas leņem Sipiņas posteni. «Vēžu» autors, izmantojot šo iespēju, varēja apvienot vienā konfliktā Lopouchova-Lenska līniju un ar šo apvienojumu atklāt cīņu, kas noris ar Sipiņu un citiem. Tā viņš varēja darbību izvērst, lai Lopouchovs atkalstītos uz Lenski, izmantojot Lenski kā aizsegu pret ienaidniekiem; viņš šo tēmu varēja attīstīt ar lielu izdomas bagātību.

Runā, ka komedijā «Vēži» izteiktas Gogola tradīcijas. Tas nav gluži pareizi. Gogolis savā komedijā, attēlojot pilsētīgu, kur darbojas pilsētas galva, tēlpināja visu Nikolaja laika

Krievijas dzīves ainu, it kā paplašinot lugas ietvarus, parādot arī to dzīvi, kas noris ārpus skatuves. Revidents ir kļāt neesošs, mēms, bet Nikolaja laika sociālo iestādījumu revīzija ir īsta. Gogolis atklāja dzīvi tās pašā saknē, sniedzot to visos šķērsgrīzumos. S. Michalkova luga nav tās dzīves pilnasinības, kas sastāda Gogola komedijas ārkārtējo saturu bagātību. Viņš gan sniedz parodiskus personāžus, nožēlojamus ļautņus un parāda lopouchovščinas kaitīgumu — taču apmierinās ar to, nepavisam neizmantojot tās bagātīgās dzīves īstenības iespējas, kas ietvertas komedijas materiālā.

Satiriskās mākslas kaujas uzdevums sākas ar to brīdi, kad mākslinieks atklāj negatīvo parādību genezi, tās pamatus, sakni, tās dialektiku, kad mākslinieks parāda nevis negatīvās parādības ārējo čaulu, bet atklāj tās saistību ar dzīves sakarībām un savstarpējām attiecībām, atklāj šo parādību īsto būtību. No šī redzesviedokļa pārrēķinot, mēs daudzliedzīgi komedijā, kuru pat nav centušies uzstādīt sev šādus uzdevumus. Apskatīsim S. Narinjan lugu «Anonims», kuru jau daudzkārt un pamatoti kritizēja. Arī šeit jāpievērš uzmanība tam, ka komedijā atrisināts jautājums par galvenā negatīvā varoņa veidošanos. Šo uzdevumu, patiesību sakot, S. Narinjanis nav atrisinājis. Melnāja figura visā luga pati bālāka, neizteiksmīgāka, tā palikusi skatītājam apslēpta, «noslēpumainība» tita, jo dramaturgs savā komedijā nez kāpēc nolēmis pielietot paņēmienu, kas vairāk vai mazāk atbilst detektīvā žanra lugas prasībām, bet ir pilnīgi nepieļaujami literāram darbam satiriskajā žanrā. Autors liek skatītājam minēt — kurš tad īsti ir tas melnulis? Un tikai finalā sniedz atminējumu. Bet vajadzēja taču ar visiem prozētoriem atklāt šā mel-

kuļa fizionomiju, vajadzēja parādīt šo tēlu dzīvē, lai pēc tā portreta varētu pazīt šādu melnuli dzīves tiesamībā un atmaskot viņa jaundarības. Šo problēmu Narinjanis nav risinājis, nav pat uzstādījis sev šādu uzdevumu. Gribot negribot šī luga jāsalīdzina ar L. Zorina «Valstsdrošības sarunu», kurā ir interesanti satiriski tēli. Viens no tiem ir sevišķi interesants — tas ir vecais profesors, veltējais un visu citu komiālu priekšsēdētājs Mašistovs. Višs komisijās viņš ir priekšsēdētājs tikai tāpēc vien, ka sen pārstājis būt par zinātnieku. Saprazdams savu zinātnisko nespēju, Mašistovs maskējas par sabiedrisko darbinieku. Un otrs varonis ir Krugļakovs. Daudz patiesīgi saņemtu, no dzīves noskatītu lezīmju piemiti šiem lugas galvenajiem personāžiem, bet Krugļakova rakstura attīstības vēstures tomēr nav. Nav sevišķi skaidra arī Krugļakova savstarpējo attiecību līnija ar kolektīvu līdz tam laikam, kad parādās Savins. Pārliek iespāids, ka tikai Savins vienīgais ieraudzījis Krugļakova būtību, norāvis tam masku, ka līdz tam laikam Krugļakovam bijušas visnevaļīgākā attiecības ar kolektīvu. Kādā ceļā tad viņš radīja sev šo autoritāti? Acīm redzot viņš, kā vadītājs, nebija sevišķi spējīgs, bet no kurienes tad šī apbrīna un vīspārējas mīlestības atmosfera? Še dzīves patiesība nav līdz galam atklāta — un tas ir būtisks trūkums, tāpēc ka autors tikai parāda negatīvās parādības, neatklājot šo negatīvo parādību sakni, neatsedzot pamatus, no kuriem tās izaudzās, tādējādi stipri ierobežojot un sašaurinot satiras vērtību. Šinī sakarībā gribas pieminēt V. Jermilova doto negatīvā varoņa traktējumu viņa apcerējumos: «Daži socialistiskā realisma teorijas jautājumi» un «Daži padomju dramaturģijas teorijas jautājumi».

Kā vērtīgs šajos sacerējumos jāuzskata jautājuma saasinājums par padomju pozitīvā varoņa aktīvo, uzbrūkošo dabu, V. Jermilovs lieliski parāda, ka jaunās pasaules uzbrukums vecā-

jai, — tāds bija jaunās, socialistiskā realisma literatūras novatoristiskais vārds.

Bet, jo spilgti izceļot pozitīvā varoņa dabu, viņa aktīvo, iedarbīgo attieksmi pret dzīvi, V. Jermilovs runā par mūsu literatūras negatīvajiem varoņiem tikai kā par varoņiem, kuri tā vai citādi aizsargājas pret to uzbrukumu, ko pret tiem vērs jaunā, revolucionārā nesēji. Spēku izvietošums labākajos padomju literatūras darbos, no V. Jermilova redzesviedokļa raugoties, ir tāds, ka pozitīvais varonis rīkojas, bet negatīvie un avārstīgie personāži tikai atbild uz šo rīcību, tā vai citādi reaģē uz to.

Tādām traktējuma nekādi nevar pievienoties. Ja jaunuma iemiesojumā, padomju iekārtas un socialistiskās sabiedrības ienaidnieki, atbildot uz padomju cilvēku rīcību, tikai aizsargājas, cietim vārdiem runājot, ja tie nemēģinātu izmantot ikvienu iespēju, lai paši pārtētu uzbrukuma un nodevīgi uzbrūktu no mugurpuses — dzīve daudzējādā ziņā vienārtīgo. Bet dzīvē tā tas nenotiek — iedomāties ienaidnieku tik lēnprātīgu būtu vairāk nekā naivi.

Biedrs G. M. Maļenkovs savā ziņojumā partijas XIX kongresā sacīja: «Būtu nepareizi domāt, ka mūsu padomju īstenība nedod vietu satīrai. Mums vajadzīgi padomju Gogoli un Štēdriņi, kas ar satiras uguni izdedzinātu no dzīves visu negatīvo, satrunējošo, atmirstošo, visu to, kas kavē kustību uz priekšu.»

Nav šaubu, ka tieši tāda veida, pilnīga saskaņā ar dzīves patiesību mūsu satiriskajai literatūrai ir pienākums parādīt ienaidnieku visā tā neilētīgumā, visā tā naidā pret socialistisko iekārtu.

Bet tādos gadījumos, kad dramaturgs novērš no šim negatīvo dzīves parādību attēlojuma prasībām, tad komedijā kļūst sekla un noslid līdz parastajam sadzīves anekdotam.

(Собетское Искusstvo)

Arvids
Grigulis

PROFESORS IEKĀRTOJAS

Fragments no
lugas I. cēliņa

Valentīns Vējroze — profesors, Dr. med., Kurortoloģijas pētniecības instituta direktors, 45 g.
Kamila — viņa sieva, Kurortoloģijas instituta vecākā zinātniskā līdzstrādniece, 32 g.
Jukums — Kamilas tēvs, 65 g.
Melanija — Kamilas māte, 57 g.
Severīns — Mazputniņš — Kamilas brālēns, Kurortoloģijas instituta jaunākais zinātniskais līdzstrādnieks, 25 g.
Ziedonis — Smalkulis — Kamilas brālēns, Kurortoloģijas instituta jaunākais zinātniskais līdzstrādnieks, 24 g.
Brigita — profesora Vējrozes brāļa meita, Medicīnas instituta pēdējā kursa studente, 24 g.
Pēteris — medicīnas instituta aspirants, 26 g.
Anīze — profesora Vējrozes atbaltāka radniece, saimniecības vadītāja, 55 g.

Plaša, griezī iekārtota telpa profesora Vējrozes dzīvoklī. Bez piederīga iekārtojuma, telpa vēl piebīvēta dažādām antikām lietām — vāzēm, spoguļiem, galdīņiem utt.; arī dažas palmas un biljarda galds. Pretī liels atvērts logs, pa kuru redzami pagalma apstādījumi.

Priekšskaram atveroties, skatuve tumša. Smieklī, jautri izsaucleni, briesmīgs trokšnis un stikla šķindona. Galimā iedegoties, Brigita un Pēteris, mazliet iztrūkušies, skatās uz nogāzto un saplēstu spoguļu.

1. skats

Brigita. Tūlīt sāksies skandāls pie bojā gājušas pasaules drupām! Pēteris. Ko tagad darīsim? Brigita. Mūksim. Pēteris. Bet vai tas būs... Brigita. Par godīgumu vēlāk! Tagad bēgim. Zigi! (Satver Pēteri aiz rokas, un abi skrīšus prom.)

2. skats

Anīze (kā no virtuves, ar lielu vēns krūzī rokā: ierauga bēgošos sāsisto spoguļu, smagi nopūšas). Mēs ar netaika Krišu gan iztīkām bez spoguļu plēšanas.

Kamila (rīta tērpā; ienāk). Kas tie par šausmīgu trokšņiem? (Ierauga saplēsto spoguļu, sagrībojas un plekturas pie mēbeļiem.) Mans Venēcijas kristāls! (Noliecas pie lauskām.) Pagalam! Beigis un pagalam! Anīze (cenšas glābt situāciju). Skie! Kāpēc pagāns! Pasaule sāks gāzt kopā! Skie! (Pieskrien pie loga un lej ūdeni it kā aizbēgošam kakim vīrsū; tajā brīdī pie loga parādās Mazputniņš un Smalkulis; viņus ķer dažas ūdens lāses.)

Mazputniņš (slaukās ar kabatas drānu). Labrit un atvainojiet! Jūs laikam mūs noturējāt par kaut ko citu? Smalkulis (arī slaukās). Bet mēs esam mēs.

Anīze (pārsteigta, nospļaujas). Pui, tu velns! Slaukstis gar logiem un balda cilvēkus! (Dusmīgi aizver logu.)

Kamila (pieceļas un nikni uzbrūk Anīzei). Kur tad jūs acis un ausis? Vai tie ir kāds zvēru dārz? Jūs maz to saprotat, kas ir ieta Venēcijas kristāls? Visur tas ir varējies pastāvēt, bet, kad nonāk pie mums, tad ir pagalam!... Tas ir... tas ir... visbriesmīgākais barbarisms! (Tajā brīdī ienāk Mazputniņš un Smalkulis; Anīze izmanto situāciju un prom.)

3. skats

Mazputniņš. Labrit, māsī! (Skūpstā roku.) Atļauj tevī apveikt ar šo skalsto pavasara ritu.

Smalkulis. Es pilnīgi pievienojos iepriekšējam runātajam. (Arī skūpstā roku.)

Kamila. Šausmīgāku ritu par šo ir grūti iedomāties.

Mazputniņš. Kāpēc šie tāds satraukums?

Smalkulis. Tu, māsī, ar katru ritu jaunāka izskaties.

Kamila. Kā lai neiztraucas, te pat jānosirmo! (Atkal noliecas pie lauskām.)

Mazputniņš. Tiešām nelaime! Spoguļu saplēsumi!

Smalkulis. Tas esot uz laimi.

Kamila (pieceļas un nikni to uzlūko). Muļķi, tā ir briesmīgākā nelaime, kādu es pēdējā laikā esmu piedzīvojis!

Mazputniņš (paņem lausku un lietpratīgi to aplūko). Ists kristāls, ista argentum klājums, sešpadsmitā gadsimta meistardarbs, nevēlīts.

Kamila. Un salabot nevar?

Mazputniņš. Es personīgi šajā jautājumā neesmu kompetents. Lai to noskaidrotu, jāstūdi speciāla zinātniska literatūra.

Kamila (nikni noskata Mazputniņu no galvas līdz kājām). Aizvākt! (Jaunākie zinātniskie līdzstrādnieki pakalpiņi metas novākt lauskas un spoguļa koka daļas; abi prom.)

4. skats

Anīze (ienāk). Kur profesors dzers kafiju? Edamistabu vakar piebāza ar Ludvika piecpadsmitā stāla guļamistabas iekārtu.

Kamila. Klājiat šepat! Anīze. Jūs arī brokastojiet? (Klā gaidū.)

Kamila. Nē. Solījās atnākt Puspasaule, tad jau bez kafijas tik un tā neiztik. (Prom.)

5. skats

Vējroze (eleganti uzvaikā; kā vienmēr, atloka pogačurumā neliels pūķis zieds; rokā laikraksti). Kāpēc logi nav atvērti? Visur skābuma un pelējuma smaka.

Anīze. Kad savāc kopā mēbeles no tiem laikiem, kad tabaku vēl nepipēja, tad jau kādai jušanai jābūt.

Vējroze (sācis ēst). Kāpēc ola cieta?

Anīze. Vakars bija miksts un tad vajadzēja cietu.

(Pie durvīm zvana; Anīze aiziet ielaist. Profesors dzer kafiju un lasa laikrakstu.)

6. skats

(Koridorā skaļas sarunas. Satraukti ienāk Jukums un Melanija.)

Jukums. Šitas numurs, znotin, neies cauri!

Melanija. Dievs ar' redz, ka rade radam sirdi mīda kopā!

Vējroze (skatās pāri laikraksta malai). Numuri ir cirkā, un dieva nav. Runājiēt cilvēciski!

Jukums. Vo, vo, tieši cilvēciski! Bet vai tā ir cilvēciska rīcība?

Melanija. Tāpēc ka dieva nav, tāpēc jau arī tā rīkojas.

Jukums. Nemaisties, vecen, starpā ar savu dievu, te nav runa par dievu, bet par kazām.

Melanija. Un vai tad cerīgu alejā ir jāiet pāri vecu cilvēku sirdīm? Tā taču var iet dažas asis vairāk uz jaunās grunts pusī!

Jukums. Nevīs pāri sirdīm, bet pāri kazu kūtij viņi grib vīkt to cerīgu aleju. Tas ir tas trakums!

Vējroze. Diskusiju par dievu, kazām un sirdīm varat sarakot mājās. Kāpēc jūs mani aizkavējat? (Skatās pūkstēni.)

Jukums. Mums nekādas diskusijas nav. Mums ir prasība.

Vējroze. Kāda?

Jukums. Kāpēc mūsu kazu kūtij taisās plēst nost? Ja to būtu zinājis, es nekad nebūtu jāvis salaist kopā jūsu jauno grūti ar savu veco.

Melanija. Ne mūžam uz to nebūtu legājus! Jau tagad kundzē sūdzās, kā piens valrs neesot tik laba kā agrāk. Un kundzēm taisnība. Kazas pārbaudītas, tāpēc piens sliktāks. Tur jau cilvēkam roze metas klāt, kur nu vēl nabaga lopinām!

Vējroze. Kas taisās jūsu kazu kūtij plēst nost?

Jukums. Jūs!

Vējroze. Nu, vai ziniet, katrai lietai ir sava robeža!

Jukums. Jūsu jaunās mājas būvētāji un dārza ierīkotāji taisa tos posta darbus. Jums jāir nost. Tāpēc jau arī drāzāties šurp.

Melanija. Sak, jāglāb, kas vēl glābjams. Par autobusu vien rubli bija jāsamaksā, bet par litru vairāk kā divi septiņdesmit pieci neviens nedod; citādi, saka, varot dzert govju pienu.

Var jau var dzert govju pienu, bet diemī! arī var dabūt. No kazām, akačip, ne mūžam!

Vējroze. Ja runājat par māju Saules ielā 34-a, tad jums jāgrīzežas pie manas sievas, respektīvi — pie jūsu meitas.

Melanija. Kamila atkal saka, lai ejot pie profesora. Tā jau var staigāt no Pončija pie Pilāta un kaziņām kā jāliek, tā jāliek nazis pie rikles.

Vējroze (manāmi sanervozējies). Vai tiešām domājat, ka man laiks nodarboties ar tādām lietām kā kazām? Ja kas kārtojams, runājiēt ar Kamilu.

Jukums. Bet...

Vējroze. Es teicu — ar Kamilu!

Jukums. Bet...

Vējroze (pielec kājas). Ar Kamilu!

Jukums (atmet ar roku). Labi, kad

ar Kamilu, tad ar Kamilu. Bet par kazām mēs cīnīsimies!

Melanija. Jā, par kazām mēs cīnīsimies. (Abi prom.)

7. skats

Vējroze (cenšas nomierināties, turpina lasīt avīzi un brokastot).

Brigita (ienāk kā no āra, mētelī un cepurē; grib doties pāri skatuvei uz savu istabu). Labrit, tēvoc!

Vējroze. Labrit, Brigita! Tu steigies! (Brigita durvis atgriežas.)

Lūdzu piesēdi, es tevi aizkavēju tikai vienu mirkli.

Brigita (atsēžas pretī profesoram un nopem cepuri).

Vējroze. Tev drīz sāksies valsts eksamenī?

Brigita. Pēc pāris dienām.

Vējroze. Priecājos. Jūtos izpildījis savu pienākumu. Desmit gadus atpakaļ, es Taškentā saņēmu tava tēva vēstuli. Frontē stāvoklis bija ļoti smags, un viņš lūdza rūpēties par tevi, ja kas atgādītos. Un jau pēc pāris nedēļām pienāca bēdīga vēsts, ka kara ārsti — Kārlis un Alna Vējrozes krituši pie operāciju galdiem sanbata bombardēšanas laikā.

Brigita. Es, tēvoc, tev esmu ļoti pateicīga.

Vējroze. Vēl vienu mēnesi izturības, un tu pati būsi pālvērtīgs loceklis medicīnisko darbinieku saimē, turpināsi mūsu dzimtas tradīcijas. Neaizmirsti, ka arī tavs vectēvs bija ārsts, viņam pat bija sava klinika.

Brigita. Mans tēvs teica, ka tā esot bijusi bagāto slimnīca, liekēju klinika.

Vējroze. Kārlis vienmēr visu pārspīlēja, tāpēc arī viņš aizgāja no tēva. Tavs vectēvs bija progresīvs cilvēks, pāļ dzejojus rakstīja. Bet ne pār to es gribēju runāt. Mani interesē — kā tu esi nodomājusi tālāk iekārtot savu dzīvi?

Brigita. Kas tas ir — iekārtot dzīvi? Es strādāšu. Kur sadales komisija sūtīs, tur lešu.

Vējroze. Skaidrs, ka nosūtīs uz laukiem. Tur tu varēsi kratīties kolchoznieku ratos pa dubļiem, un tev nāksies veikt visu, sākot no incīzijas, līdz bērnu pieņemšanai.

Brigita. Es darīšu visu, ko spēšu un cik labi varēšu.

Vējroze (jau drusku nervozē). Naivs donkichotisms nemaz nav piemērots Vējrožu dzimtai. (Pēc pauzes.)

Nollec valstseksamenus un nāc strādāt manā institūtā.

Brigita. Es...

Vējroze (ar rokas žestu aptur viņas runu). Nav vajadzies pateikties. Es zinu, ko es daru. Saviem radiem manā institūtā es labprāt paveru ceļu.

Brigita. Vectēvam bija klinika, bet tev institūts?

Vējroze. Jā, man ir tiesības to saukt par savu institūtu, es to nodibināju, es to vadu, bez manis tāda institūta nebūtu.

Brigita (pieceļas). Tu gribi atklātu atbildi?

Vējroze. Bez šaubām.

Brigita. Tavā institūtā neiešu strādāt.

Vējroze. Kāpēc?

Brigita. Tieši tāpēc, ka tas ir tavs institūts.

Vējroze (pēc pauzes, kad aptveris dzirdēto). Brigita, vai tāda ir tava pateicība?

Brigita. Neesmu aizmirsusi, ko tu esi darījis manā labā. Tieši tāpēc uzskatu par pienākumu tevī bridināt.

Vējroze. Ko?! Mani bridināt? (Pietrūkstas kājās.)

Brigita. Jā, tieši bridināt. Tu esi uz nepareiza ceļa.

Vējroze. Tie ir aizgūti vārdi, kurus jau esmu dzirdējis.

Brigita. Jā, tie ir profesora Straupes vārdi. Patiesību der atkārtot.

Vējroze. Tātad es esmu izaudzinājis ienaidnieku?

Brigita. Nē, draugu.

Vējroze. Tu apkauno visu Vējrožu dzimtu!

Brigita. Es esmu tā Vējrozes meita, kas pameta savu tēva privatizāciju un labāk studējot mira badu.

Vējroze. Pietiek! (Atsēžas un dusmīgi pārsit otru oļu.)

Brigita. Saruna izbeigta?

Vējroze. Nepārdomāsi?

Brigita. Būtu labi, ja tu pārdomātu.

Vējroze. Vari iet!

(Brigita prom; profesors pamet oļu neapēstu, pieceļas un nervozi pāriet istabā, uzgrūžas biljarda galdam.)

Vējroze. Kāda velna deļ šis ērms te nolīkts?

Tas it «lepni» skan...

Cecīlija Dinere. «Mazais ridznieks»



Tāds mums gadījums bij nesen:
Futbolu ar puikām sitām...

(13. lpp.)



Zemeslode rokās griežas,
Patik mums tai griezties ļaut tā.
«Labrit, zēni, kā jums sveičas»,
Pazīstama balss mums jautā.

(30. lpp.)

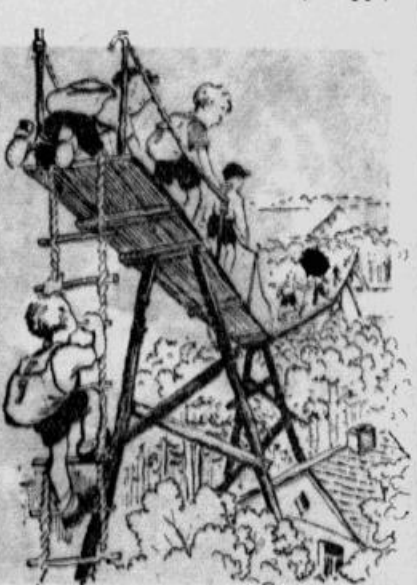


Klāt mums nāca iesirms meistars,
Stingrs bija tas.

Un no sētas līdz pat vārtiem
Aizvadīja mūs:

«Mūra gabals birs uz galvas,
Raudāsana būs».

(17. lpp.)



Nometne būs posta koši,
Karogs plīvos mastā.
Kursim ugunsakuru spožu
Krēslā jūras krastā.

Iesim lielos pārgājienos
Pāri mežiem, laukiem.

(38. lpp.)

O. Muļnieko zīm.

Bērnu zinātniskās dailliteratūras un
populāri zinātniskās literatūras
grāmatu konkurss

Lai sekmētu politehnisko apmācību skolās, zinātņu pamatprincipu apgušanu un materialistiskā pasaules uzskata pamatu izveidošanos bērnos, Krievijas PSRS Izglītības ministrija saskaņā ar KPFSR Ministru Padomes 1953. gada 26. janvāra lēmumu organizē bērnu zinātniskās dailliteratūras un populāri zinātniskās literatūras grāmatu konkursu.

Piedalīties konkursā aicināti rakstnieki, zinātnieki, pedagogi, rūpniecības, lauksaimniecības, transporta un citu tautas saimniecības nozaru darbinieki.

Konkursā var iesniegt zinātniskās dailliteratūras un populāri zinātniskās literatūras darbus, kas domāti priekšskolas vecuma bērniem un skolniekiem ārpusklasses lasīšanai par fizikas, ķīmijas, matemātikas, tehnikas, bioloģijas, lauksaimniecības, valodniecības, vēstures, ģeogrāfijas un citiem jautājumiem, tēvzemes skolas programmas un politehniskās apmācības uzdevumus, kā arī darbus ar izziņāšanas raksturu priekšskolas vecuma bērniem.

Konkursā iesniedzamajiem darbiem jābūt uzrakstītiem tēlainā un bērniem interesantā formā, apvienojot izklāstījuma saprotamību ar īsti zinātnisku pieeju temata atrisinājumam.

Konkursā paredzētas premijas 15.

10 un 5 tūkstoš rubļu apmērā, kā arī veicināšanas balvas 1—3 tūkstoš rubļu apmērā katrā.

Konkurss izsludināts uz diviem gadiem (1953.—1954.). Premijas piešķirs katru gadu.

Konkursā var iesniegt pabeigtus manuskriptus, kā arī grāmatas, kas laistas klajā konkursam paredzētajā laikā «Detgizā» un citās centrālajās, republikāniskajās, apgabalu un novadu izdevniecībās, kā arī darbus, kas publicēti periodiskajā presē.

Konkursam iesniedzamie manuskripti jānodod konkursa redakcijai «Detgizā» divos eksemplāros, pārrakstīti uz rakstammasīnas, ar autora parakstu, norādot viņa darba vietu, svarīgākos biografiskos datus un adresi.

Manuskriptiem un grāmatām PSRS tautu valodās jāpievieno tulkojumi vai parindeņi (norādot tulkotāja uzvārdu un viņa svarīgākos biografiskos datus).

Darbu iesniegšanas termiņš konkurss pirmajam posmam — līdz 1953. gada 31. decembrim, konkursa otram posmam — līdz 1954. gada 31. decembrim.

Darbi jānosūta uz šādu adresi:
Москва, Малый Черкасский пер., д. 1,
Государственное издательство детской литературы, «На конкурс».

Gasiņāju vēstules

Uzpost namu Kirova ielā 18

Rīgā, pie Kirova ielas 18. nama piestiprinātā piemīņas plāksne vēstī: «Šini namā 1900. gada pavasarī V. I. Lepins vadīja apspriedi ar Rīgas socialdemokratiem». Bleži šeit apstājas garāmģājēji, nāk uz šejieni arī ekskursantu grupas.

Nama apakšstāvā esošajās veikalā telpās iekārtota Autobiļu un traktoru produkcijas sadales galvenās pārvaldes auto daļu noliktava. Nama izskatam tas nav nācis par labu. Lielā

skatlogā diezgan nevērīgi notriepī ar baltu krāsu...

Pāris namu tālāk no šī vēsturiskā nama atrodas LPSR Valsts revolūcijas muzejs. Rodas jautājums, kā muzeja darbinieki var samierināties, ka Kirova ielas 18. nama skatlogos nav iekārtota neviena V. I. Lepina veltīta vitrīna.

Jagādā par Kirova ielas 18. nama izskatu, jāuzpoš tā skatlogi!

A. Skuja

Pirmizrādes republikas teatros



Operas un baleta teātris iestudējis P. Čaikovska operu «Mazepa». Attēla: A. Viljumanis (Mazepa) un A. Daškova (Kocubejs). J. Krieviņa uzņ.



Skats no G. Landava lugas «Zaķis un kaķis» iestudējuma Leļļu teātri. V. Lavrentjeva uzņ.

Pašdarbības koru koncerti

11. un 12. aprīlī Universitātes aulā notika divi sarīkojumi, kas apliecina mūsu pašdarbības koru kultūras nemīlīgo augšupeju.

Sevišķi atzīmējams 11. aprīlī rīkotais Latvijas Republikāniskās Arod biedrību Padomes Kultūras nama jaunā kora koncerts LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka Leonida Vignera vadībā (dirģenta asistents Tālvaldis Bērziņš). Sarīkojums darīja prieku ar repertuāra vērtīgumu, augstvērtīgu izpildījumu un izturētu stilu. Programmas trīs daļas (patriotiskās, klasiskās un tautas dziesmas), kas ietvēra daudzus grūtus (pat dažus pārāk grūtus) darbus, bagāti atspoguļoja labākās kora dziedāšanas tradīcijas. Apsveicama kora drosmē celt tādus grūtus veļamus darbus kā A. Skultes kantāte «Rīga», A. Kalniņa «Pakāpiens kalnā» u. c., lai gan tādā jāpēzīmē, ka sarežģītāks ne vienmēr sevī attaisno. Jākonstatē neapšaubāmi viens — koncerta labākie sniegumi nesaistījās ar pārāk grūtām dziesmām.

Atskaitot vietām smagi gilsandējošo sopranu grupu, kas maz valdzināja tembrāli un intonāti, kora balss skanēja saliedēti un tīri. Sīkās tehniskās neprecizitātes pilnā mērā lika aizmirst tā aizrautību un dzirksti, ar kādu koris, sava dirģenta vadītā, radīja savijinošus tēlus. Kolektīva kontakts ar vadītāju tīšām pārsteidzošs. Piemēram, uz klausītāju vēlēšanos trīs reizes atkārtot G. Ernestska dziesmu «Kāzas kolchozā» izpildījums katru reizi bija cits. Par šādu brīvu, acimredzamu, šablona un rutīnā neieņemtu muzicēšanu var apskaut kā korī. tā arī vadītāju, kas šai vienkāršajā dziesmā nav tuvojies ar kaut kādu akadēmisku pārākuma smilti, bet, iejūdzamies vienkāršu lauku psiholoģijā, atklājis tautai tuvus un saprotamus tēlus. Patīkami, ka rosgais dziedātāju pulks propagandē ne tikai pašu kolektīvu sacerētās dziesmas («Vai dzeltenī līpu zied!» pirmatstāpīgums), bet arī citu kora jaunradī (koncertā dziedāja dziesma «Man uzauga simtu vārp» — Bauskas rūpniecības kombināta kora darbinājs).

LRAP Kultūras nama jaunais koris var pamatot lepottes ar nule notikušo koncertu kā izcilu sasniegumu savā darbā.

12. aprīļa koncertā dziedāja Latvijas Lauksaimniecības Akadēmijas kora koncertu (dirģents Paulis Kveide). Salīdzinot Lauksaimniecības Akadē-

ijas kora pašreizējo līmeni ar tieši pirms gada dziedāto sniegumu, jāatzīst, ka kolektīvs strauji audzis. Daudz panākts saliedētībā, tīrskanībā un priekšnesuma muzikalitātē. Ir nopietns pamats cerēt, ka, neatlaidīgi strādājot, LLA koris leņems vienu no vadošām vietām mūsu republikas pašdarbības koru vidū. Jāstrādā vēl ar sopranu un tenoru intonāciju un labskanības uzlabošanu. Visvairāk jācenšas pēc spilgtāka un raksturīgāka skaņdarbu izpildījuma, jāindividualizē katras atsevišķas dziesmas tēls. Teiktāts jo sevišķi attiecināms uz plašākas formas dziesmām un liriskiem posmiem. Koncertā bija daudz laimīgu epizodu, skaistu, mirdzošu akordu, kas liecina, ka koris ir uz pareizā ceļa.

Programmas sakārtojumā varēja vēlēties lielāku mērķtiecību (sevišķi pirmajā daļā).

V. Sams

Viens no labākajiem pašdarbības koru kolektīviem republikā ir Medicīnas darbinieku nama jaunais koris, kas pagājušā gada skatē Rīgā ieguva pirmo vietu un divas reizes izcīnījis Rīgas pilsētas dziesmu dienu karogu. Pārtērējoties tuvāk par šā kora darbu, jāzina, ka tas ir ļoti vispusīgs un interesants ne tikai mēģinājums, bet arī paša kolektīva iekšējā dzīve. Koris aktīvi piedalās visās sabiedriskās kampaņās, devis daudz koncertu darba vietās. Noris arī intensīva jaunrade — koris sacerējis piecas dziesmas, no tām dažas dzied arī citi kolektīvi. Mēģinājumos dirģents nopietni strādā pie vokāliem jautājumiem, atsevišķas konsultācijas sniedz korim īpaši piesaistīti speciālisti — vokālisti. Reizi nedēļā pirms mēģinājuma koristi studē muzikas pamatjautājumus.

14. aprīlī Medicīnas darbinieku nama notika kora koncerts, kurā piedalījās arī no labākajiem koristiem noorganizētais viru vokālais kvartets. Precīzi, izjusti izskanēja tādas dziesmas kā Smilgas «Dziesma par Staļinu», Čaikovska «Lakstīgala», Gļinska «Patriotiskā dziesma».

Tomēr korim vēl nopietni jāpārdomā daži radoši jautājumi. Skaidrs, ka nepieciešams palielināt viru balsu, īpaši tenoru skaitu. Grūtākos dziedātājus vajadzētu izvēlēties, lai koris spētu izpildīt arī grūtākus uzdevumus.

B. Bregis

Literatūras dzīvās saites ar tautu

Rajona lasītāju konference Pļaviņās

19. aprīlī Pļaviņās notika rajona lasītāju konference par LPSR Tautas rakstnieka, Staļina premijas laureāta Viļa Lāča romanu «Uz jauno krastu». Ar šo konferenci noslēdzās plaša literāru sarīkojumu virkne, kas vairāku mēnešu ilgā laikā posmā bija aptvērusi visu Pļaviņu rajonu.

Meklējama jaunus ceļus un iespējas kultūras darba aktivizēšanai, Latvijas Komunistiskās partijas Pļaviņu rajona komiteja pagājušā gada decembrī pieņēma lēmumu visa rajona mērogā izvērst V. Lāča romāna «Uz jauno krastu» apspriešanu, iesaistot šaj pasākumā bibliotēkas, lauku klubus, sarkanos strādniekus. Tieši šo romānu rajona komiteja izvēlējās tāpēc, ka tas plašajās masās lemtājam sevišķi populāritāti, apbrīnojami konkrēti, ar lielu realitisku spēku atbalsodams Latvijas darba tautas dzīvi un citu vistuvākajā pagātnē.

Bibliotēkās, skolās, rajona rūpniecības uzņēmumos rīkoja romāna kolektīvu lasīšanu. Īpaši plašu vērtību šis pasākums guva vietējo padomju vēlēšanu laikā, kad romāna kolektīvu lasīšanu agitatori organizēja arī visos agitācijas punktos. Bibliotēkās romāns kļuva par visvairāk pieprasīto grāmatu. Pāris mēnešu laikā Pļaviņu rajona bibliotēkas to izsniegušas vairāk nekā 600 lasītājiem.

Kad šie priekšdarbi bija veikti, bibliotēkās un klubos notika lasītāju konferences. Ļoti dzīvs, saturs grāmatas iztirzājums izvērtās, piemēram, Aizkraukles bibliotēkā, kur savas domas izteica 11 runātāji. Sekmīgas lasītāju konferences bija arī Vietālvā, Bilstīnos un vairākās citās vietās.

Visās šajās konferencēs izvēlēja delegātus uz rajona lasītāju konferenci. Tajā piedalījās ap 150 delegātu un prāvs skaits lasītāju no Pļaviņām un Gostinēm.

*

Ar īsu pārskatu par Viļa Lāča dzīvi, literāro un sabiedrisko darbību konferenci ievadīja LKP Pļaviņu rajona komitejas sekretare b. Komarova. «Uz jauno krastu» iztirzājuma, cenzdāms uzmanības degpunktā izvirzīt atsevišķas romāna aplūkotās problēmas vai arī konkrētus jautājumus par tā idejiskā politisko un māksliniecisko nozīmi, runāja kolchoznieki, lauku inteliģences pārstāvi, komjaunieši un partijas darbinieki.

Pārrunu līmenis bija visai augsts. To dalībnieki bija pamatīgi ledzīnājušies romāna tēlu pasaulē, pratuši saskatīt tajā mūsu dzīves īstenības pārliecinošu atspoguļojumu. Daudzu runātāju vārdos, īpaši tad, kad viņi romānā attēlotos personāžus un notikumus attiecināja uz sava rajona dzīvi, kā pamatdoma, vadmotīvs izskanēja atzina, ka, pareizi atspoguļodams dzīves attīstības neapstājamu gaitu, jaunā cīņā un uzvaru pār vērā, Viļa Lāča romāns kļuvis par tādu literāru darbu, kas ne tikai attēlo dzīvi, bet palīdz to pārveidot, virzīt uz priekšu. Mākslinieciskos tēlos rādīdams jaunās padomju dzīves augšupejas likumsakarības, autors atklāj varenas nākotnes perspektīvas un līdz ar to mobilizē savas grāmatas lasītājus šīs nākotnes gaīšo virsotni jo ātrai iekaršanai. Lūk, šī doma bija dzirdama gandrīz val katrā runā, un tas liecina, ka romāns ir patiešām dziļi izprasts.

Skiet, ka mazliet kļūdaini noorganizēta bija konferences sākuma daļa, kuru sastādīja trīs lieli referāti, veltīti romāna vispārējam novērtējumam. Lauksaimniecības arteļa «Oktobris» kolchoznieces b. Zālītes, Bebru septiņgadīgās skolas skolotājas b. Lielmežas un kolchoza «Uzvara» agronoma b. Klavīņa referāti, kaut gan katrs no tiem bija visai interesants, saturs un apliecināja pareizu romāna izpratni, kopā ņemti, bieži vien atkārtojās, jo visi trīs runāja par romānu un tā nozīmi visumā.

S's pārmetums adresējams vienīgi konferences rīkotājiem. Paši referāti bija gatavojušies ļoti nopietni, un ar ikvienu no šiem referātiem būtu pieticis, lai tūlīt pārietu uz atsevišķu personāžu un problēmu iztirzājumu, tā romāna vietu ciešāk saistot ar pašu runātāju pieredzi, ar viņiem konkrēti pazīstamām dzīves parādībām. Biedre Zālīte savā plašajā iztirzājumā apliecināja ne tikai pamatīgu ledzīnāšanos pašā romānā, bet arī rūpīgu iepriekšējo sagatavošanos. Savas domas pierādīšanai vai ilustrēšanai viņa lietpratīgi izmantoja laikrakstā «Pravda» publicētajā lasītāju grupas vēstulē par V. Lāča romānu «Uz jauno krastu» izvirzītās tezes, salīdzinājumus ar A. Tolstoja un citu padomju rakstnieku darbiem. Tāpat ļoti argumentēts

bija skolotājas Lielmežas referāts, kurā, sniedzama pārskatu par romāna saturu, viņa īpaši uzsvēra šķiru cīņas asumu, darbaļaužu pretsparu reakcijai. Buržuāzijas varmācības raksturošanai, kā arī tautas apziņas mošanās procesa analīzei referente visvairāk izmantoja Ilzes Līdumas tēlu. So momentu konferences noslēgumā spilgtā runā tālāk attīstīja lasītāja b. Rimsāne, kuras dzīves ceļš buržuāziskajā Latvijā bijis tikpat grūts un sāpju pilns, kādu nostāģājus Viļa Lāča notēlotā Ilze. Tēla analīzes konkrētība, sasakpošanās dzīves īstenībā, pašas runātājas pārdzīvojuma ļoti pārliecinoši raksturoja milzīgo lūzumu, kas latviešu darba sieviete dzīvē ienācis ar padomju varu. Tāpat kā Ilze, padomju īstenībā pīn-vērtīgas dzīves iespējas guvušas visas agrāk kapitalistiskās ekspluatācijas jēgā apspiestās, beztiesības pazemotās sievietes.

Galvenajā vietā konferencē izvirzījās jautājums par to, kā Vilis Lācis notēlojis komunistiskās partijas vadošo lomu latviešu tautas cīņā pret buržuāziskā nacionālistisko režīmu. Šī problēma tika aplūkota jau piemērotajos levdreferātos un — it īpaši — Kokneses vidusskolas direktora b. Strazdiņas un Kokneses septiņgadīgās skolas skolotāja b. Smeltera runās. Biedre Strazdiņa sniedza īsu atskatu uz dzīvi buržuāziskās diktatūras laikā, kas latviešu tautas vēsturē iegājis kā vismelnākās reakcijas laikmets. Šai tumšajā laikā, biedres Strazdiņas vārdiem runājot, «partija bija bāka, kas piešķīra strādnieku kustībai virzienu uz noteiktu mērķi.» Plāšos vilcienos runātāja analizēja arī partijas vadošās lomas notelūjumu romāna noslēguma daļā, kad autors komunistus rāda kā Latvijas ekonomikas un kultūras celtnieci organizatorus un ledvesmotājus.

Skolotājs b. Smelteris saasināja klausītāju uzmanību uz «Pravda» publicētās lasītāju grupas vēstules atziņu, ka patē svarīgākais romānā «ir nevis atsevišķu varoņu notelūjums, bet gan tas, ka romāna galvenais un patiesais varonis ir latviešu tauta, vienkāršie darbaļaudis no tautas vidus, kas vakar vēl bija lebledēti un nomākti, bet šodien izlējušies visā augumā un ceļ jauno dzīvi». Izejot no šīs atziņas, runātājs pareizi konstatēja, ka rakstnieks dziļi ietilkojies tautas dzīvē, uztvēris tur tipiskas parādības, likumsakarīgus dzīves attīstības procesus un ielvelojis to visu spēcīgos, liela vispārinātāja spēka mākslas tēlos. Visam romānam cauri vijas divu nesamierināmu spēku cīņa, un jaunais, revolucionārais, augošais galu galā sakauj veco, reakcionāro. Cīņā starp divām taisnībām — Jāņa Līduma un budža Tauriņa taisnību — uzvar Līduma taisnība, padomju dzīves taisnība. Biedrs Smelters sīki un pareizi argumentēti analizēja tās vietas romānā, kas stāsta par šīs jaunās taisnības vareno spēku. Tā izrauj no budžu varas timekļiem Jāņa Līduma dēļu Alvaru, kā neatvairāma vētra ielaūžas vidējā zemnieka Pacepa ģimenē, sašķē, saārda to, paver ceļu uz jauno krastu Pacepa mēlī. Anna un dēlam Zanim, liek atgūt sajēgu arī pašam Paceplim, kurš visu mūžu bija nodzīvojis kā budžu ekonomiskās varas un garīgās letekmes apmāts pašlabuma meklētājs. Komunistiskā partija ir tā, kas nenogurstoši sludinājusi šo jauno, uzvarošo taisnību. Komunistiskā partija ir tā, kas izaudzinājusi un norūdījusi padomju dzīves izcīnītāju pulkus.

Par šķiru cīņas notelūjumu romānā sīkāk runāja LKKS Pļaviņu rajona komitejas sekretare b. Leļina. Izejot no romāna notikumu norisei, tēlu attīstībai, viņa ar konkrētiem piemēriem raksturoja šķiru cīņas skaudrumu buržuāziskajā Latvijā.

Daudzi no šodienas reālās dzīves īstenības gēmti piemēri zīmīgi ilustrēja Kokneses vidusskolas skolotājas b. Gailītes sniegto analīzi par Latvijas kolchozu celtniecības uzvaru notelūjumu Viļa Lāča romānā. Kolchozu iekārta, uz kuru, pārvārdēdama atspriedumus un saraudama privatpašnieciskuma pīneklus, pārgājus latviešu zemniecība, ir tas jaunais krasts, kurā mūsu republikas lauku laudim sākusies jauna, laimīga dzīve. Pats šis pāriesanas process, cīņa par nokļūšanu jaunajā krastā ir romāna centrālais motīvs. Autors notēlojis kolchozu tapšanu Purvāju pagastā. Gluži tāpat lauksaimniecības kolektīvizācija norisinājusies arī citur. Runātāja minēja konkrētus piemērus par kolektīvizācijas grūtībām tagadējā Pļaviņu rajonā. Ar faktiem no sava rajona dzīves viņa papildināja arī apskatu par socialistiskās lauksaimniecības panākumu notelūju-

mu romānā. Tāpat mūsu konkrētajā dzīves īstenībā ik uz soļa sastopamies ar parādībām, kas tieši sasaucas ar romānā sniegto lauku lauku kultūras dzīves augšupejas notelūjumu.

Kā no dzīves gleznots ir viss, ko Vilis Lācis savā romānā stāsta par kolchozu celtniecību, Latvijas socialistisko lauku kultūras izaugsmi. Val tā ir kolchozu elektrifikācija, kolchozu apvienošana, plaši izvērstā meliorācija, mehanizācija laukkopībā un lopkopībā, jaunāko agrotehnikas atziņu ieviešana, — it visur redzams, ka rakstnieks rādījis dzīves patiesību. Bieži vien autors notēlā patiesību mazliet bija aiztēlgušies dzīvē priekšā. Bet tieši šai apstākli vislabāk izpaudusies Viļa Lāča spēja tipizēt — akcentēt jauno, to, kam pieder nākotne.

Par latviešu tautas patriotismu cīņā pret fašistiskajiem iebrucējiem Lāča jē Tēvijas karā, tāpat romāna materiālu salīdzinot ar konkrētiem, dzīvē vērotiem faktiem, runāja Vietālvā MTS politdaļas priekšnieka palīdže komjaunatnes darbā b. Vovere.

Gostinju septiņgadīgās skolas skolotāja b. Luste, analizēdams romāna «Uz jauno krastu» māksliniecisko vērtību, uzsvēra, ka vārda mākslas izteiksmes līdzekļus Vilis Lācis nekad neuzskata par pašmērķi, bet pakļauj idejiskā saturā atklāsmē. Saturam kalpo valoda, kompozīcija, personāžu raksturošanas un dabas ainavu tēlošanas papēni. Tas lielā mērā ceļ romāna ledarbību uz lasītājiem, popularitāti visplašākajās tautas masās. Ar lielu māksliniecisku spēku Vilis Lācis uzgleznojis pozitīvo varoņu tēlus.

Lasītāju konferences noslēgumā runāja LKP Pļaviņu rajona komitejas sekretars b. Kleķeris. «Padomju literatūras labākajos darbos, — teica runātājs, — parādīts, ka Lēpina-Staļina partijas vadītājs un ledvesmotājs strādnieku, kolchoznieku un inteliģences darbs kļūst par komunisma vārda veiktu varonību, kā tas padomju cilvēkā izraisa jaunas, cēlākas īpašības, veido viņa komunistisko apziņu. So labāko daļliteratūras darbu vidū padomju lasītāji vienprātīgi ierindojusi Viļa Lāča romānu «Uz jauno krastu». Autors milzīgā dzīves pieredze ļauj viņam plaši, precīzi kopsakarībā parādīt tiklab buržuāziskās sabiedrības pretrunas, kā arī padomju dzīves cildenumu.»

Viļa Lāča romāns «Uz jauno krastu», — turpināja b. Kleķeris, — neapšaubāmi apliecina autora radošo drosmi. Ir vajadzīga liela mākslinieciskā virsība, lai apmēram 600 lappusēs attēlotu 30 gadu ilgā, turklāt tik nozīmīgā vēsturiskiem notikumiem piesātinātu laika posmu. Taču Vilis Lācis prātī izvēlēties pašus būtiskākos momentus gan visās tautas, gan savu varoņu personīgajā dzīvē, tā nodrošinot savam romānam patiesas mākslas darba viengabalainību. Sevišķi atzīmējama autora jaunradītāja drosmē aktuālu dzīves parādību un procesu attēlošana. Balstīdamies uz dzīves īstenību, viņš izvirzījis un analizējis līdz šim literatūrā neapstrādātas, sabiedriski asas temas, arī šai ziņā hūdams novators. Parādīdams, kā tautas revolucionārā cīņa, lauku kolektīvizācijas varenā kustība saārda budžu un to rokaspīšu ģimenes, atšķēl no tām godīgos cilvēkus un liek tiem iet kopā ar tautu, rakstnieks atklāj būtisku mūsu dzīves īpašību, apliecina padomju iekārtas, padomju humanisma ideju vareno spēku.

Kā uzmanīgs dzīves vērotājs Vilis Lācis redzējis šos procesus pašā dzīvē un, kā patiesīgs mākslinieks, viņš nevarēja tos neatspoguļot literatūrā.

*

Pļaviņās notikusi rajona lasītāju konference ir nozīmīgs notikums republikas kultūras dzīvē. Šī konference un — jo sevišķi — ar tās sagatavošanu saistītie pasākumi levdrojamī aktivizējuši visu kultūras darbu rajonā. Tai pašā laikā ledarbīgi popularizēta viena no izcilākajām grāmatām padomju literatūrā, uzklautas daudzu desmitu un simtu lasītāju domas par svarīgām literatūras problēmām. Tieši šāda pārbaude plašās lasītāju masās ir vislabākā apliecinājums mākslas darba patiesīgam, izvirzīto problēmu atrisinājuma pareizībam.

Apskatāmā konference pēlnījusi vērtību arī citā ziņā, un, proti, — tā uzskatāmi parādījusi, cik lielu vērtību kultūras darbs laukos iegūst tad, ja tam vajadzīgo uzmanību velti rajona vadošās iestādes un — vispirmā kārtā — partijas komiteja. Arī šai ziņā Pļaviņās realizējamam pasākumam jākļūst par ierosinājumu un paraugu citiem republikas rajoniem.

Vienkāršība, skaidrība, godīgums mākslā

Vēlāk papāja desmit gadu, kopš padomju literatūras mēģinājums izveidot vienotu literatūras tautu visā pasaulē. Vēlāk padomju literatūras mēģinājums izveidot vienotu literatūras tautu visā pasaulē. Vēlāk padomju literatūras mēģinājums izveidot vienotu literatūras tautu visā pasaulē.

Ilgu laiku posmā, jau no pagājušā gadsimta septiņdesmitajiem gadiem, V. I. Nemiroviča-Dančenko gaitas gājās kopā ar krievu teātra kultūras attīstību. Viņš skatījies un vērtējis Ostrovska lugu pirmizrādes, bijis Čehova draugs, palīdzējis Gorkijam viņa pirmajos dramaturģiskajos mēģinājumos.

Pirms teātra ziemas sezonas sākuma man gribas pateikt kaut dažus vārdus par tiem uzdevumiem, kas pēc mana ieskata jāizvirza padomju teātrim un padomju dramaturģijai.

Savā ikdienas praktiskajā darbā mūsu teātrim galvenokārt jābūt atvērtam mūsdienu lūgām. Protams, tas nenozīmē, ka no teātra repertuāra var noņemt klasiskās dramaturģijas mantojumu. Taču par bāzi, pamatu, uz kura rodas teātra ciešās saites ar skatītāju, zināms, būs mūsdienu luga.

Padomju dramaturģijai un teātrim izvirzās ārkārtīgi sarežģīti uzdevumi. Mūsu dramaturģijai nākas atspoguļot dzīvi tās radikālā lūzuma procesā. Viņa aci priekšā veidojas jaunas cilvēku un ražošanas attiecības. Notiek vērtību pārvērtēšana, etikas, morāles jautājumi. Tas viss vēl nav noskaidrojies. Tas viss vēl ir strauja izveidošanās procesā.

Jāspriež pēc taisnības par padomju dramaturģijas darbiniekiem. Viņi ļoti apzinās, cik sarežģīti un daudzpusīgi ir viņiem atrisināmie uzdevumi. Apvēršoties kuram katram dramaturģam, un viņš jums pateiks, kādai jābūt mūsdienu lūgai, pateiks, ka tai jāatbilst socialistiskās cēliniecības uzdevumiem, ka jācenšas padarīt tās struktūru maksimāli skatuvisku, valodu — radošu, spēcīgu, pārļēcināšu. Darbi, kas izveidoti vienīgi no skaļiem lūgumiem, nevar pretendēt uz daiļdarba nozīmi. Ietēm daiļdarbiem jāgādā skatītājam prieks, bez kura viņš nav mīksts.

Un man ar kaut kādu stipru mieru un palāvu jāatzīmē, ka šis, pēc pirmā acu uzmetiena šķietami elementārs, bet nebūt ne vienmēr realizējams

nājumos. Daudz gadu vēlāk viņa atbalstā nobrieda padomju dramaturģu K. Treņeva un V. Ivanova talanti. Kā režisori viņš strādājis ar Savinu un Jermolovu, vēlāk ar Kaņperi-Cechovu un Moskvinu. Par savu skolotāju viņu sauc arī tie mākslinieki, uz kuriem šodien balstās Maskavas Dailes teātra slava. Būdamis liecinieks un līdzgaitnieks visiem izcilākajiem notikumiem krievu operas mākslā pagājušā gadsimta pēdējos gadu desmitos, viņš kļuva



patiesības spēcīgi iesakņojas mūsu dramaturģijā. To apliecina arī daudzās dedzīgās diskusijas. To apliecina arī padomju dramaturģu pēdējie darbi.

Kādas prasības mēs pašlaik uzstādam padomju aktierim? Uzskatu, ka tagad, kad pagājuši piecpadsmit gadi, aktiera loma noteikta daudz skaidrāk un viņam ir vieglāk atrisināt tam izvirzītos uzdevumus nekā, teiksim, pirms dažiem gadiem, jo šo gadu laikā aktiera apziņai, viņa psihel nācies krietni vien izmainīties. Notikušas pārmaiņas viņa pasaules izjūtā. Viņam jau ir cita, jauna īstenības uztvere. Tāpēc tagadējā laikmeta tēli, kas jārada mūsu aktierim, tagad, šajā posmā, ir viņam tuvāki nekā toreiz, kad viņš politiskā ziņā bija vēl pavisam nenobriedis.

Un kas ir sevišķi vērtīgi — tas, ka tagad aktieris var pilnīgāk nodoties savai aktiera mākslai tieši tāpēc, ka viņš pats jau kļuvis par padomju cilvēku, ka viņam nav vairs visu laiku bailīgi jāieskatās sevī, vai viņš noziedzīgi negrēko ideoloģiskā ziņā, kā tas bija vēl pirms dažiem gadiem. Viņš jau ir nesalīdzināmi tālāk izaudzis politiski un var drošāk strādāt speciāli savas mākslas izkopšanā: bez bažām, ka ieslīs formalismā, tirā estētismā. Bet teātris — tas jau ir aktieris, kaut arī vadošā loma

par savu un sava drauga un līdzgaitnieka K. S. Staņislavskā vārdā nosauktā muzikālā teātra dibinātāju, ar savu lielo pieredzi palīdzēja Dzeržinskim un Črennikovam uzrakstīt viņu pirmās operas — «Kluso Donu» un «Vētrā», kas vēl šodien ieņem izcilu vietu padomju muzikālajā dramaturģijā.

Bagāts, pagaidām, diemžēl, vēl nepietiekami apkopots un popularizēts ir V. I. Nemiroviča-Dančenko atstātais teoretiskais mantojums. Viņa sarunas ar aktieriem, runas publiskos sarīkojumos, raksti, skatuves mēģinājumu scenogramas ietver ārkārtīgi daudz atziņu un norādījumu, kas vienmēr būs iedarbīga svira padomju teātra kultūras celšanai.

Publicējam 1933. gadā notikušo V. I. Nemiroviča-Dančenko sarunu par padomju teātri un aktieri.

★
būtu dramaturģam, un teātra māksla vispirms ir aktiera māksla.

Režisoriem man gribētos dot padomu: apstāties uz laiku savos nevaldāmajos meklējumos pēc jaunām formām, jaunām par katru cenu. Revolūcijas piecpadsmit gados jau uzkrāta milzu pieredze dažādu teātra formu, metožu, sistēmu laukā. Sevišķi liela pieredze ir par to, ko ne vajag darīt. Laiks izdarīt secinājumu, ka pārļēcināšs ir vienīgi tas, kas ir organiski saistījies ar lugu.

Ne mazums režisoru ilgus gadus politisku lozungu un ista triku rakstura — ārējās izteiksmības aizsegā deva tukšas, nepārļēcināšas izrādes. Gribētos, lai režisori dziļi apzinātos, ka šariatanisms, kas ir tik raksturīgs mākslas laudim, pat šā vārdā vislabākajā nozīmē, kad tas bleži izrāda aplaustu vētru, ir apvainojums nopietni noskaņotajam padomju skatītājam, pievī viņa uzticību.

Viņš kļūst vienkāršība, skaidrība — var pateikt arī tā — godīgums mākslā — lūk, pēc kā ir izcilis mūsdienu skatītājs.

Vēl dažus vārdus gribu pateikt mūsu aktierim. Nekur pasaulē teātra laudis nevar pat sapņot par tādu stāvokli, kāds ir teātrim pie mums. Pēc tās lielās politiskās nozīmes, kādu tam piešķir, pēc tās uzmanības, kādu tam veltī, ir skaidrs, ka teātris pie mums ir svarīgs valsts pasākums. Bet no tā izriet, ka ikviens teātra darbinieks ir cilvēks, kas aktīvi rada šo valsts pasākumu.

Mūsu aktieris nedrīkst to aizmirst. Si apziņa pastāvīgi uzturēs viņa lepnumu. Tā būs viņam stimuls nemīļai jaunrādai deģsmel.

Tadžiku rakstnieks Sadridins Aini



Sā gada 27. aprīlī kopā ar tadžiku tautu visā mūsu socialistiskās Dzimtenes darbajaudis atzīmē Tadžikijas PSR izcilā rakstnieka un zinātnieka Sadridina Aini 75. dzimšanas dienu.

Kā trūcīga zemnieka dēls, dzimis 1878. gadā Sektarens kīslākā Gīzduvanas rajonā, agrā bērnībā zaudējis vecākus, S. Aini 1890. gadā nokļušs Bucharā, kur viņš sāk skaudru cīņu par eksistenci un iespēju izglītoties. Jau būdams medreses (musulmaņu augstākās garīgās skolas) students, dzīves grūtību un tadžiku un Uzbeku literatūras klasiku Firdusi, Saadi, Avicenas, Navoiji u. c. daiļrades ietekmēts, S. Aini sacer savus pirmos dzejoļus. Viņa tā laika pseidonīmi — «Trūcībai nolēmtais», «Pazemotais» ne vien sašauca ar viņa vārsmu saturu, feodālās iekārtas kritiku, bet jo spēcīgi pauž jaunā dzejnieka dziļās simpatijas darbajaudim. Šo simpatiju vadīts, īpaši pēc Krievijas 1905. gada revolūcijas, kas atbalsojās arī Vidusāzijas tautu masās, S. Aini visus spēkus veltī šo masu izglītošanai. Viņš piedalās tā saukto jaunās metodes skolā, kuras Bucharā darbojās nelegāli, organizēšana, strādā tajās par skolotāju, saraksta to vajadzībām vairākas mācību grāmatas. Viņa pedagogiskā aktivitāte, neatlaidība progresīvās inteliģences kadru saliedēšanā sanikno Bucharas emiru un reliģiskās tumsības izplatītājus — mullas, kuru vajāts, S. Aini uz laiku (1915. gadā) aizbēg no Bucharas.

1917. gadā reakcionāri apcietina Sadridinu Aini, uz emira Saīd Aīnī Hana pavēli viņa muguru dziļās asinainās brūcēs pārveŗš 75 nežēlīgi nūjas sitieni. No ieslodzījuma zindonā (pazemes cietumā) un nāves tadžiku tautas brīvības cīņtāju toreiz izglāba krievu biedri, dzelzceļnieki — Kaganas strādnieku un zaldātu deputātu Padomes pārstāvji, kas viņu iznesa no smācējošā pagraba un nogādāja slimnīcā.

S. Aini radošais talants savu krāšņāko plaukstu sasniedz padomju laikmetā. Par to viņš runāja padomju rakstnieku pirmajā kongresā Maskavā 1934. gadā, sacīdams:

«Literatūrā es strādāju jau gandrīz 40 gadus. Biju Bucharas feodālā perioda, dzādidisma laikposma aculiecinieks. Bet toreiz es nespēju radīt kaut cik nozīmīgu darbu. Visu, kas manā daiļradē ir ievērojams cīnīgs, esmu sasniedzis pēc Oktobra. Un tādej es saku, ka no veča kļuva par jauneklī. Proletariāta diktatūra man atdeva jaunību».

So vārdu patiesību, šo padomju patriotisma kvēlu apliecinājumu rak-

sturo viņa — tadžiku padomju literatūras pamatlicēja — daudzie darbi, kas ieguvuši plašu atzinību Tadžikijā un visā Padomju Dzimtēnē.

Revolucionārās cīņas Tadžikijā 1918. gadā runā dzīvu valodu S. Aini dzejoļos «Brīvības maršs» un «Oktobra maršs», kuri kļuva par tadžiku revolucionārās jaunatnes — pirmo plonieņu un komjauniešu mīļākajām dziesmām. Viņa pirmie prozas darbi «Bucharas bēdēs», «Mangitu dinastijas emira vēsture» (abi 1922. g.), stāsts «Odina» (zemnieka-nabaga piedziņojumi), romāni — «Dochunda» (1930. g.), «Vergl» (1934. g.) spilgtas ainās un tēlos realistiski parāda tadžiku tautas darbu un cīņu ceļu no nebrīves emira un cara jūgā, cauri proletariskās revolūcijas ugunīm un vētrām uz jauno laimīgo dzīvi socialisma apstākļos.

S. Aini daiļrades realisms visā savā meistarībā īpaši atklājas viņa stāstā «Augļotāja nāve» (1939. g.) un tēlojumu ciklā (4 daļās) «Atmiņas», kas krievu valodā un citos tulkojumos pazīstams ar nosaukumu «Buchara». Par šī darba I un II grāmatu Sadridins Aini apbalvots ar Staļina premiju.

Savus labākos darbus S. Aini rakstījis krievu klasiskās literatūras, īpaši M. Gorkija daiļrades radošā ietekmē. Atmiņu grāmatā «Buchara» gan tomēr, gan tēlu izveidojumā viņš sekojis M. Gorkija labākajām tradīcijām.

S. Aini labākie darbi tulkti visās padomju tautu valodās, tie iznākuši arī tautas demokrātijas zemēs. Ar lielu interesi tos darbajaudis lasa Indijā, Irānā un citās valstīs Austrumos, kur feodālisma un imperialisma jūgs vēl smagi gulstas uz tautas pleciem, kur apspīestie un beztiesīgie cīnās par labāku nākotni, par mieru un demokrātiju.

Latviešu valodā līdz šim pārtulkoti vairāki S. Aini dzejoļi, viņa stāsts «Augļotāja nāve», atmiņu grāmata «Buchara».

Meinhards Rudzītis

Latvijas komjaunatnes vēstures lappuse

1919. gads. Padomju vara, no visām pusēm imperialistu balstīto baltgvardu bandu ieslēgta, Valmierā notika tikai dažas dienas ilgāk nekā Rīgā: 26. maijā arī tur ielaužas pirmās baltgvardu daļas. Sākas skarbie pagrīdes cīņu gadi, kas prasā daudz ūpuru, bet izaudzina varoņus, kuri, ticot komunistam uzvarai, nebīstas brīesmu, pārspej visās grūtībās un prot mirt, nespējoties varmāku priekšā.

Sai varoņu audzēl pieder arī Valmieras komjaunieši, ko buržuaziskie varas viri noslepkavoja 1919. gada 22. decembrī. Viņu drosmīgajai cīņai veltīta Bruno Sauliņa jaunā poema «Neizmirstamie», kas publicēta «Karoga» 1952. gada 11. numurā.

Poemas sižetiskais pavadēns sākas ar padomju varas atkāpšanos no Valmieras. Gluži tuvu dun kauja, čaur pīlētu virzās atējošās armijas daļas, Prasmīgi izveidotā sarkano strēlnieku atzīšanas alna levada lasītāju trauksmainā 1919. gada noskaņā. Pakāpusies kalnā, alzejošos strēlniekus ar skaļtenu pavada Valmieras vidusskoleiņce komjauniete Karlīne Soldava, kas sapņusī partijas uzdevumu noorganizē komjauniešu pagrīdes grupu cīņai pret reakciju. Drosmīgi jaunā Karlīne iet pretim savam lielajam uzdevumam.

Valmierā, tāpat kā citur Latvijā, pēc padomju varas krišanas sākas nežēlīgs terors. Buržuaziskie nacionalisti, ārzemju imperialistu atbalstīti, zvērīgi izrēķinās ar darbajaudim. Plūst asinis, pīdās cietumi un koncentrācijas nometnes, taču tauta nav salauzama:

Bij asinim slācīta Valmierā sirmā,
Un tomēr — iebiedēt nespēja draudi,
Ja arī bij kritušas padomes pirmās,
Tad tomēr vēl palika padomju laudis.

INGRIDA BECHMANE

So nesalauzamo padomju ļaužu rindās ar katru dienu ciešāk leuag Karlīne Soldava, jūzdama ap sevi cīņu biedrus un gaidīdama tālākos norādījumus. Bet drīz mēltenē saņem ziņu par partijas sekretara noslepkavošanu ceļā uz Valmieru. Karlīne to izjūt kā pavēli sākt bistamo revolucionāro darbu un sper pirmos soļus komjaunatnes pagrīdes rādīšanai.

Poemas nākamajās nodaļās notēlota šīs pagrīdes darbība Valmierā. Autors parāda, kā ar Karlīne Leinertā palīdzību nodibinās sakari ar centru, parādā Valmieras komjauniešus kā partijas uzsaukumu izplatītājus. Spēcīgas rindas poēmā stāsta par pirmajiem uzsaukumiem Valmierā. Laudis kari tver lapinās, kuru kvēlī, patiesie vārdi ļauj iztālsnot plecus, dod drosmi un cēl cīņai. Sai rītā «ar paceltām galvām cilvēki iet, ar cieši savīktām dzelzainām dūrēm». Policijas priekšniekam Arenam nobīsties uzraugs ziņo, ka viņu uzsaukuma lapīgu ar pūlēm nopīslis no pašu durvīm. Trakojošais Arens velti tver telefonu klausuli, lai zvānītu leikšlētu ministram Bergam — komjaunīši ir pārgriezuši vadus.

Tā ir arī vienīgā epizode, kas stāsta par komjauniešu drosmi un varonību. Bet tieši varonību, cīņas deģsmi un bezbailību Valmieras skolniece pagrīdes darbā uzsver visā vēstures fakti. Dzejnieks šim apstāklim pagājis garām, tāpēc poēmā maz trauksmainās jaunības elpas. No tā cieš arī tēlu izveidne.

Tikai vispārīgs pārstāstījums dots par pārējo pagrīdes darbības laiku,

tāpēc neredz ne darba sazarošanos, ne jauno cīņtāju izaugšanu, ne arī reakcijas neatlaidīgās pūles pagrīdes likvidēšanā. Vēsture stāsta par valmieriešiem kā par apcietināto revolucionāru atbrīvotājiem, par to ciešajiem sakariem ar lauku jauniešiem. Reakcija arvien vairāk nervozē, Arenam cita pēc citas pienāk no Rīgas pavēles likvidēt Valmieras komunistisko pagrīdi. Taču las izdodas tikai pēc provokatora te-sūtīšanas komjauniešu vidū. So cīņas sasānāšanos, reakcijas aizvien nīknāku uzbrukumu poēmā neredzam. To lasot, liekas, ka par pagrīdes organizāciju interesējas vienīgi policijas uzraugs, kas tani pēc paša iniciatīvas iesūtījis provokatoru. Patiesībā uzbrukums Valmieras pagrīdei bija rūpīgi gatavots ar paša leikšlētu ministru ziņu. Poēmā dotais apgaismojums mazina Valmieras komjauniešu veikta darba nozīmi, sašaurina to cīņas jēgu, izlēto no visas plašās pagrīdes buržuaziskajā Latvijā. Visā tas jūtamā mazina poemas vērtību.

1919. gada 14. decembrī, kad Kokmūlzas kapsētā notiek komjaunatnes Valmieras organizācijas konference, kapliču lelene un visus delegātus apcietina. Jauniešus pratinā piecas dienas. Taču izmeklētāju zvērības nepānāk savu — jaunieši klusē. Lai gan trūkst jebkādu pierādījumu, vienpadsmit jauniešus notiesā uz nāvi, pārējiem piespīez cietuma sodu. Uz nāvi notiesāto vidū ir arī Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas loceklis Ziedonis Ozols, kas bija sūtīts kā pārstāvis uz konferenci. Nāves sodu izpīl da 22. decembrī pašā rītā agrumā.

Poēmā attēlota sapulce kapsētā, apcietināšana un jauno varoņu pēdējā galta. Sīrsnīgas, iejūtīgas vāreimas stāsta par jauno varoņu pēdējo nakti.

Tani komjaunieši apzinās sevi kā daļu no lielās cīņtāju saimes par Padomēm un komunismu. Viņi nevar mirt, — vienkāršos, izjustos vārdos to pasaka Karlīm Leinertam Ozols:

It nemūžam vairs neaizugs
Pirmā taka, uz brīvību cīstā.
Rītdienas vārdā mēs dzīvojam, draugs,
Rītdienas vārdā arī mēs mirstam.

Un kad uzvaras saule reiz lēks,
Tauta zem padomju karogiem stāties,
Sarkanā purpura vēdās deģs
Ar mūsu asiņu lāses...

Si apziņa viņiem dod spēku mierīgi lūkoties nāvei acis.

Raksturīgās epizodēs poēmā notēloti ārzemju intervīti kā latviešu buržuazijas balstītāji, istie iktotāji cīņā pret padomju varu. Valmierā ienākušajām baltgvardu daļām, — norāda dzejnieks, — «plecos bij vāciešu frenči un amerikāņu zābaki kājās». Taču ārzemju imperialisti nav tikā buržuaziskās Latvijas armijas apgādātāji ar ietērpu un kaujas pīderumiem, tie ir labākie padomdevēji cīņā pret darba tautu. Tad, kad apcietināti komjaunieši, baldidamies uzsākt atklātu tiesas procesu, ple sabiedroto pārstāvja angļa Džonsona pēc padoma griežas Valmieras policijas galva Arens. Džonsona padoms ir tik zvērīgs, ka varētu nākt arī no viņa pēcteču, Korejas miegro iedzīvotāju alepkavu mutes:

— Hē, kāpēc tiesāt? —
Džonsons nīgrī ļaudis,
No angļu pīpes ļaudams pīnīem krist,
— Mēs mēlmos Afrikā bez tiesas šaujam,
Bet vai tad labāks kāds tur komunistis?
Šaut tikai nost!

Roku rokā ar šo koloniju tautu cīnisko ekspluatatoru iet latviešu buržuazija. Bruno Sauliņa poema «Neizmirstamie» no jauna apliecina dzejnieka liroepīka talantu, viņa gribu un spēju rīsināt nopietnus, svarīgus tematus. Darbs tomēr rāda, ka dzejniekam vēl nopietni jāstrādā savas meistarības celšanā. Pagaidām B. Sauliņa nav izde-

vies radīt spilgtus, raksturīgus tēlus. Kaut cik plašāk poēmā izveidots vienīgi Karlīnes Soldavas tēls, kurā autors centies ievēlot tipisku komjaunieti pagrīdes cīņtāju buržuaziskajā Latvijā. Karlīnes tēla izzīmēšanai dzejnieks leviļš Karlīnes un Karlja mīlestības temū, kam poēmā veltītas skaļstas rindas. Kautras agrās jaunības jūtas, ko mēltenē glabā dziļi sevi, apstāro nesalauzamo komjaunieti. Tomēr tēls nav pilnasinīgs, vāji atsegta iekšējā pasaule, tas maz parādīs darbībā, neredz Karlīnes izaugšanu par prasmīgu pagrīdes darba organizatoru un vadītāju. Tikai nedaudz ieskicēti Karlja Leinerta, Ozola, Johannas Danilevičs tēli. Tas ir nopietns poēmas trūkums, kas jānovērš, iedziļinoties varoņu pārdzīvojumos, kā arī nopietnāk apsverot poēmas kompozīcijas jautājumu. Pašlāk, kā jau minēts, galvenās pagrīdes darbības posms poēmā nemaz nav skarts, tēlojuma vietā nereti iztikts ar pārstāstījumu, poēmā pietrūkst darbības. Neattaisnojās epīlōgs un levads, kas abi varē vienā domā.

Rūpīgāk jāizvēlas mākslīneciskās izteiksmes līdzekļi. Pašreiz spēcīgas, labi izstrādātas vietās poēmā nomaina bālas, aiz labām rindām seko visai plakātiskas, trafaretas. Tā, piemēram, visumā talantīgi uzrakstītajā astoņpīdsmītajā nodaļā, kas attēlo komjauniešu pēdējo nakti cietumā, dzejnieks nav atradis pareizos, vajadzīgos vārdus, lai izteiktu komjauniešu uzticību partijai, to vietā savīknētas kaļas frazes:

Grūti ir mirt, ja laikmetā šai
Komunāriem tik daudz vēl jāveic,
Bet, ja jāmirst, tad partijai
Viņi būs uzticami līdz nāvei.

Līdzīgu vietu poēmā ir diezgan daudz.

Lai mākslīneciski augstvērtīgi, idejiski un politiski arī atrisinātu svarīgo temū, dzejniekam pīrms poēmas publīcēšanas atsevišķā grāmatā vēl krietni jāpāstrādā.

FELETONS

«Nedrikst būt tāda gadījuma...»

Viņi apprecējās pirms vairākiem gadiem. Dina, kaut arī gados vēl jauna, jau bija paguvusi vienreiz izšķirties.

Viktors sirsnīgi mīlēja jauno sievu. Būdams vecāks, viņš piecēla viņas untumus. «Bērnišķība, gan jau pāries», — viņš domāja.

Dažreiz Viktors ieminējās, ka viņiem varētu būt bērns. Tādas runas Dina pat negribēja dzirdēt.

— Esmu vēl jauna. Un vispār man pretīga visa tā ķēpšanās ar mazuli un viņa autiņiem.

...Taču pienāca laiks, kad Sočivko ģimenē piedzima meita Irena. Tēva prieks bija neapraķstams. Bet māte neko neizmainījās: viņa patiešām nemīlēja «ķēpāties» ar bērnu. Ar piena un tumas pudelītēm, tāpat kā ar autiņiem, nācās nodarboties tēvam.

Drīz vien Dina Sočivko iekārtojās par bufetes pārzini restorānā «Luna». Agrāk ar vīru vēl vajadzēja kaut cik rēķināties, jo peļņitājs tad bija tikai viņš. Tagad pavisam cita lieta.

Kādu dienu viņa paziņoja: — Braucu uz Maskavu. Gribu iestāties institūtā.

Un Dina aizbrauca. Bet ne jau uz institutu. Sajā braucienā viņa devās Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātra aktiera Georgija Timofejeva aicināta. Timofejevam bija piešķirts radošais atvaļinājums.

Pieķerta amorālā rīcībā, Dina Sočivko, atgriezies Rīgā, visādi mēģināja izlocīties. Vai tad noticis kas sevišķs?

Tomēr konflikts vīra un sievas starpā brieda arvien nopietnāks. Un Dina, pamēmusi līdz arī mēbeles (starp citu, vīra iegādātas), pārvācās pie trešā vīra.

To vēl varēja paciest. Bet viņa atņēma tēvam meitu. Vienīgi paslepus, zagšus Viktors Sočivko tagad varēja tikties ar savu trīsgadīgo Irenu. Meitenīti vienkārši slēpa no tēva.

— Ja jau esmu sākusī dzīvot ar Juročku, — Dina Sočivko stāstīja kaimiņiem, — tad viņš arī ir Irenas tēvs. Gan jau Viktors apprecēsies, un viņam būs citi bērni.

Georgijs Timofejevs visādi atbalstīja Dinas centienus šķirt meitu no tēva. Auklī ar Irenu, ejot pastaigāties, vajadzēja stingri pieturēties pie Timofejeva izstrādātā maršruta.

— Citādi var iznākt nepatīkama sastapšanās, — viņš brīdināja. — Dinu nevajag uztraukt.

Kad Viktors Sočivko pastāvēja uz savām tēva tiesībām tikties ar meitu, Dina Sočivko augstprātīgi atbildēja: — Viņai tagad ir cits tēvs un nav nekādas vajadzības tikties ar tevi.

...Pacietības mērs beidzot bija pilns. Nevarēdams samierināties ar to, ka viņam liegta iespēja redzēt meitu, ka mazajai Irenai liek par «tēti» saukt svešu cilvēku, ka ar meitas audzināšanu neviens, atskaitot aukli, nenodarbojas, — Viktors Sočivko griežas pie Rīgas pilsētas Prokuratūras rajona prokurora. Dina apsolīja, ka neliels šķērslis satikties tēvam ar meitu. Bet, tiklīdz aiz viņiem aizcirtās prokurora kabineta durvis, viņa, kā izsmiedama, paziņoja: — Meita ir mana, un viņa rikosies tā, kā es gribēšu un... Juročka.

Rakstnieku vakars Liepājā

Lai nodibinātu ciešākas mūsu rakstnieku saites ar plašākiem lasītāju masām un lai popularizētu latviešu padomju literatūru, Liepājas Dramas teātri šā gada 22. aprīlī notika plašs rakstnieku vakars.

Sarīkojumu atklāja Latvijas Padomju rakstnieku savienības atbildīgais sekretārs Valdis Lukss. Norunā «Karogs» redakcijas kritikas žurnāla vadītājs Voldemars Melņovskis savā referātā pakāvējis pie partijas XIX kongresa dotajiem svarīgajiem norādījumiem literatūras laukā, kā arī

Atkal viss palika pa vecam.

— Manas domas par Dinu Sočivko? — sāka restorāna «Luna» direktore b. Sadova. — Teikšu tā: viņai ir visai savdabīgi uzskati par morāli. Viņa kokeļē ar apmeklētājiem, sēstas pie viņu gaidiņiem, vispār izturas pārāk vaļīgi. Darbinieku sapulcēs ne vienreiz vien viņai norādīts uz nepiedienīgo izturēšanos. Bet viņa atbild, ka tai, lūk, esot tāds raksturs.

Ir Rīgas ēdnīca, restorānu un kafējnicu tresta izdota pavele «Par restorāna «Luna» bufetes pārzini D. Sočivko neapmierinošo darbu». Sai pavēlē viņai izteikts rājiens par apmeklētāju nekultūru apkalpošanu.

Tāda ir Dina Sočivko.

Bet kā uz visu to raugās Georgijs Timofejevs?

— Sočivko stāvokli es saprotu, bet palīdzēt nevaru. Pašam nācies pārdzīvot tādu pašu dramu. Arī no manis aizgāja sieva, kuru mīlēju, un līdz ar viņu arī meita — visdārgākais, kas man bijis.

Ātri gan Timofejevs aizmirsis agrākās jūtas! Nejausi satīcis citu sievieti, viņš, pat nepaguvus nokārtot šķiršanos ir iepriekšējo sievu, sāk jaunu kopdzīvi, izjauc citam cilvēkam ģimeni, atņem tēvam meitu.

«Nedrikst būt tāda gadījuma: ražošana cilvēka lieto jaunas metodes, bet pats tāl pašā laikā pa vecam, nekomunistiski izturas pret savu darbu, pret savu kolektīvu, pret draudzību, mīlu...», — sāka rūpnīcas partijas komitejas sekretārs Andrejs Morozs. A. Simukova lūgā «Meitenītes daiļavīpas».

Labī trāpīti! Dzīvē vēl nākas sadurties ar šādiem gadījumiem. Piemērs ir pats Georgijs Timofejevs, kas Krievu Dramas teātri tēlo Andreju Morozu. No skatuves aicinādam celt komunistisko morāli, savā personīgajā dzīvē viņš to rupji pārkāpj.

Par visu to Viktors Sočivko savā laikā ziņoja Krievu Dramas teātra partijas organizācijai, kuras uzskaitē ir komunisti Georgijs Timofejevs. Tas bija pagājušā gada aprīlī. Ziņojums nogulēja veselus sešus mēnešus bez izskatīšanas. Iejaucās, kā saka, no augšas, un Timofejeva personīgo lietu tomēr nācās izskatīt. Taču nekādas nopietnas, principālas runas par komunistu Timofejeva morālo secju, par viņa izturēšanos sadzīvē nebija. Nedzīlīnādamās visā šai sašutumu modinošajā notikumā, partijas sapulce tikai tēvīšķīgi pabāra Timofejevu un pieņēma līst Zalmana spriedumu: «Izteikt komunistam Timofejevam aizrādījumu par to, ka viņš nav savlaicīgi nokārtojis šķiršanos ar pirmo sievu...».

Un tas ir viss!

Dina Sočivko joprojām ignorē Viktora Sočivko likumīgās tiesības uz meitu. Timofejevs šo neēdību atbalsta. Ja ne ar vārdiem, tad vismaz ar savu klusēšanu un saviem darbiem.

Bet cieš no visa tā mazā, no mīļotā tēva ar varu atrautā Irena.

Laiks izbeigt šo pārmērīgi tevīkulošos lietu un pasargāt meiteni no vieglprātīgās mātes un patēva patvaļas!

J. Burģis,
L. Volfs

Tēlotājas mākslas ceļojošā izstāde Cēsīs

Latvijas Padomju tēlotājas mākslas 1952. gada ceļojošā izstāde pašlaik atrodas Cēsīs. 19. aprīlī pilsētas kultūras namā bija sarīkota izstādes iztirzāšana. Tāpat kā iepriekš notikušajā izstādes apskatīšanā Daugavpilī, skatītājos bija vērojama dzīva interese par tēlotāju mākslu. Izskanēja vēlējumi, lai šādas izstādes atkārtotos katru gadu, lai tās būtu daudz plašākas.

Skatītāju labvēlīgus vērtējumus izpelnījās H. Likuma glezna «Kolchoza lauki», S. Kreica darbs «Dzimtē krastī», V. Karjakina «Ziemas diena»,

R. Podobedova «Pēc Suvorova taktikas», V. Kozina «Pirmā darba diena», V. Paršikova «Komandieris», A. un V. Kuzmenko zvejnieku portreti, J. Brektes akvareļi «Vecrīga». Bet līdzās tam skatītāji aizrādīja uz izstādes bālo, vienpusīgo saturu. Vairāk darbu, kas atspoguļo kolchozu dzīvi, celtniecību, vairāk mūsu ievērojamo cilvēku portretu, vairāk mākslās darbu, veltītu cīņai par mieru, — tādas ir visplašāko skatītāju masu prasības tēlotājiem māksliniekiem.

R. Lāce

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts Izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

Jānis Vanags. **Azis nav dārznieks.** Viencēliens. 28 lpp., 5.000 eks., Rbl. 0,65.

Kondrats Krapiva. **Citruļdzied.** Luga 4 cēliens, 6 ainās. 80 lpp., 3.000 eks., Rbl. 1,65.

D. Mamins-Sibirjaks. **Malze.** 352 lpp., 10.000 eks., Rbl. 7,10.

Igors Lukovskis. **Viņa aizbrauca.** Viencēliens. 24 lpp., 5.000 eks., Rbl. 0,60.

J. Pojans un G. Filips. **Ienaidnieks.** Viencēliens trīs ainās. 32 lpp., 5.000 eks., Rbl. 0,70.

P. Abrahamss. **Pērķona taka.** 228 lpp., 10.000 eks., Rbl. 8,55.

M. Muratovs. **Pirmie lielā ceļa izlūki.** 136 lpp., 10.000 eks., Rbl. 3,65.

Elīna Zālīte. **Emīls.** Viencēliens. 16 lpp., 10.000 eks., Rbl. 0,25.

A. Valie. **Maršs.** Pūtēju orķestrim. 40 lpp., 250 eks., Rbl. 2,80.

Sakārtotājs M. Zariņš. **Dziesmas korim.** 140 lpp., 6.000 eks., Rbl. 5,80.

Maksims Gorkijs. **Raksti, XX sējums.** 352 lpp., 7.000 eks., Rbl. 8,75.

A. Fichtenbergs. **Baskāļi un sumpurnis.** Viencēliens. 20 lpp., 5.000 eks., Rbl. 0,45.

Andrē Stils. **Pirmais trieciens.** Romans. 252 lpp., 10.000 eks., Rbl. 8,70.

G. Kubļickis. **Antarktīdas atklājeji.** 144 lpp., 10.000 eks., Rbl. 3,40.

G. Skrebickis. **Mednieka stāsts.** 112 lpp., 10.000 eks., Rbl. 3,25.

Alfreds Krūklis. **Pavasaris dzimtenē.** 62 lpp., 5.000 eks., Rbl. 0,70.

J. Carušins. **Nikita un viņa draugi.** 32 lpp., 10.000 eks., Rbl. 0,25.

Федор Ведин. **Город — буфер!** 328 стр., 10.000 экз., 7 руб. 25 коп.

Вадис. **Дескто у Сабара.** 328 стр., 75.000 экз., 6 руб. 20 коп.

Mākslinieks B. Rēšetņikovs. **Vairāk kokmateriālu celtnēm!** Plakāts. 2.000 eks., Rbl. 1,—.

ŠONEDĒĻ

Sodien latviešu un krievu mākslas muzejā lekcija «Realistiskās ainavas glezniecības attīstība krievu tēlotāja mākslā XIX gs. beigās». Sākums plkst. 14.

o Konservatorijas zālē Latvijas PSR Valsts konservatorijas studentu simfoniskā orķestra koncerts. Diriģents LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Programā Haidns, Bachs, Mocarts. Sākums plkst. 16.

o Arod biedrību Centralajā klubā, Amatu ielā 5. LRAP Centralā kluba vokālās studijas solistu koncerts. Sākums plkst. 17.

27. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 20.

o Dailes teātri LVU deju kolektīva radošā darba atskaite koncerts. Sākums plkst. 20.

28. aprīlī Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris un Valsts kora viru ansamblis. Diriģents Edgars Tons. Solisti Zenta Zarāne (klaviers) un Herberts Ozoliņš (baritons). Programā Lissts un Čaikovskis. Sākums plkst. 20.

29. aprīlī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā sarīkojums, veltīts 1. Maija svētkiem. Referāts. Koncerts. Sākums plkst. 18.

o Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku un lietiskās mākslas sekciju apvienota sanāksme. Sākums plkst. 19.

Paziņojums

«Literatūras un Mākslas» lasītāju konference, kas bija paredzēta 27. aprīlī, atlikta. Tā notiks š. g. 11. maijā, plkst. 19, Konservatorijas zālē.

Jaunas filmas

„Vasilija Bortņikova atgriešanās“



Mūsu zemē kļuvis par tradīciju tautas atzītus un iecienītus daiļdarbus inscenēt uz skatuves un kinofilmās. Un katru reizi lasītājs, pārveidamies par skatītāju, ar nepacietību gaida jauno tikšanos ar iemīļotajiem varoņiem... Galīnās Nikolajevs romanam «Plauja», ja tā varētu teikt, sevišķi laimējies: samērā īsā laikā tas pieredzējis inscenējumu uz skatuves (luga «Augstais vilnis») un arī filmā («Vasilija Bortņikova atgriešanās»).

Scenarija autori — patī G. Nikolajeva un J. Gabrilovičs — apzināti atsacījušies no mēģinājuma precīzi atveidot romanu uz ekrāna. Un kaut gan tā galvenie varoņi — Avdotja un Vasilija Bortņikovi — dzīvo filmā gandrīz to pašu dzīvi, kāda viņiem ir romanā, pārējie cilvēki viņu apkaimē izskatās citādi. Nezin vai par to var izvirzīt pretenzijas autoriem — kino un literatūra taču ir dažādi mākslas

veldi. Pat vislabākā, vispilnīgākā literārā darba mehāniska pārvēidošana kinofilmā nav iespējama. Filmās autoriem, kuru gaitā bez scenāristiem ietilpst arī inscenētājs V. Pudovkins, var izteikt vienīgi pateicību, ka viņi pratuši sniegt kinoskatītāju daudzmlāņu masām teicamās grāmatas pamatsaturu, izsakot to kino valodā bez kaut cik manāmām kļūmēm un aplamībām, kas visai bieži gadījies un gadās daudziem citiem atveidotājiem. Viņu nopelni ir arī tas, ka filmas darbība ievērojami tuvināta mūsu dienām.

Divu galveno tēlu radītāji — S. Lukjanovs (Vasilija) un N. Medvedeva (Avdotja) — tēlo savas lomas tik pārliecinoši, dzīvi un patiesīgi, psiholoģiski ļoti pareizi, ka skatītāju uzmanība visu laiku neatslābstoši pievērsta viņiem un visiem dramatiskajiem sarežģījumiem viņu ģimenes attiecībās.

Filmā rasts ļoti interesants krāsu atrisinājums. Operators S. Urusevskis centies ne tik daudz naturalistiski reproducēt krāsas, cik ar prasmi izraudzīt krāsu ziedu radīt nepieciešamo noskaņu ikvienā filmas kadrā. Un tas viņam lieliski izdevies.

Kinofilmā «Vasilija Bortņikova atgriešanās», ko rītdien sāk demonstrēt Rīgas kinoteātros, ir jauns nopietns padomju kinematogrāfijas sasniegums.

L. G.

Simfonisks koncerts ar prof. N. Golubovskas piedalīšanos

Pēdējais simfoniskais koncerts bija veltīts Gluka, Mocarta un Suberta skaņdarbiem. Tajā piedalījās KPFSR Nopelniem bagātā mākslas darbiniece prof. N. Golubovska (Leņingrada). Diriģēta L. Vigners. Koncerta programma, neskatoties uz izpildāmo skaņdarbu lielo vecumu, izskanēja sveģi. Jo visu trīs programā uzņemto komponistu mantojums pieder muzikas klasikas labākajiem paraugiem, kas savu pievilcību nav zaudējuši arī mūsu dienās. Turklāt šajā sezonā Gluks simfoniskajās koncertos nemaz nav dzirdēts, bet Mocarts un Suberts reprezentēti tikai ar nelielu formu darbiem.

H. V. Gluka opera «Ifigenija Aulidā» ir viens no šī XVIII gs. operas reformatora izcilākajiem darbiem. Latkmeta specifiskajā valodā tānī izteiktas spēcības jūtas, dziļi skaidras un sirsnīgas. Radiokomitejas orķestrim Gluka stils neparasts, viņa muzika pie mums maz spēlēta: ar maziem izņēmumiem viņu grupās (vietām neritmisks spēle ansambli) uvertīra Gluka operai «Ifigenija Aulidā» tika izpildīta nevalnojami.

Planiste prof. N. Golubovska — laba Mocarta muzikas stila pazinēja. Ne tik daudz filigranā tehnika (planistē smalka, bet ne sevišķi viegla tehnika), kā muzikas plūduma dabīgums izceļ viņas spēli. Mocarta c-molla koncertā bija panākts ļoti saliedēts so-

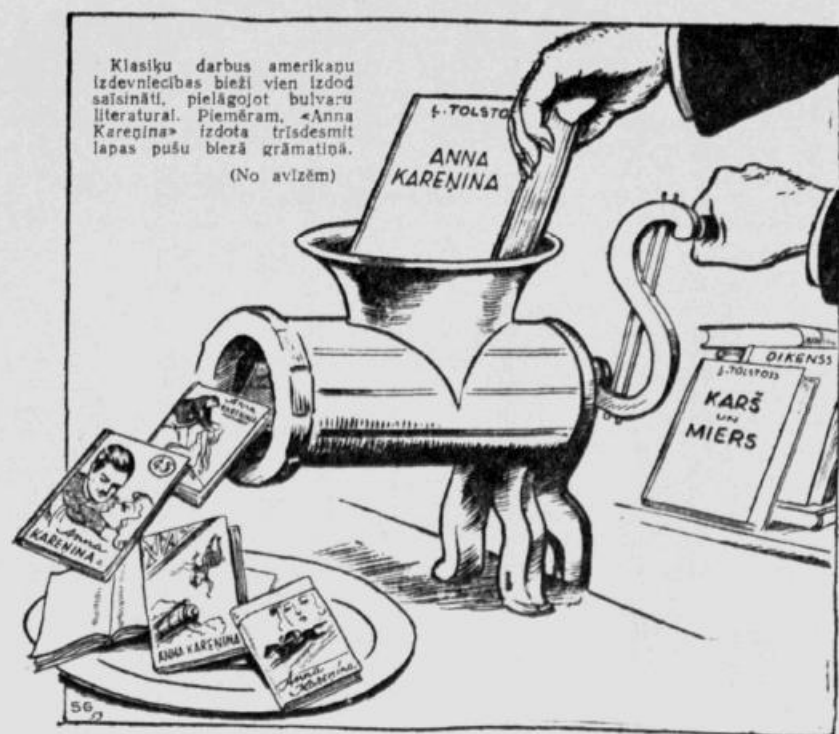
listes un orķestra ansamblis, kas deva iespēju atraisītai muzicēšanai. Pie tā nopietni nopelni arī diriģentam. Bet bija arī dažas paviršības. Lūk, viena: klavieru koncerta III daļā ir vairākas fagota frazes. Fagotists tās nospēlēja nevajadzīgi steigā, un šīs frazes bija kā svešķermeņi Mocarta stilā.

Suberta C-dura simfoniju atskaņo samērā reti. Dailes ziņā, formas slāpējumā tā atpaliek no viņa «Nepabeigtās simfonijas». Bet arī C-dura simfonijā ir ļoti daudz melodiska skaistuma, dziļu tēlu un šūbertiski naivā, bet pievilcīgās laimes izjūtas. Diriģents un orķestris bija pareizi uztvēruši simfonijas muzikas poetisko pamatraksturu. Uz pamatrakstura fona risinājās daudzveidīgas ainas, pārdzīvoju, kontrastu secības, apvaldīti konflikti. Orķestris pārliecinoši atsedza II daļas kontrastus, pasvītrodams vieglu skumju un sapaunības klātas epizodes. Tāpat III daļas laucinieciski klirgā grācija bija ļoti zīmīgi tverta.

Koncerta programma bija vērtīga klausītājiem un izpildītājiem. Tā parādīja, ka Radiokomitejas orķestris ir visai elastīgs stila uztverē, bet ka mēģinājumu skaits ir pārāk mazs. Tadēļ gandrīz katrā programā sastopam līdz galam nenoslēptas detaļas, atsevišķas neveiksmes, lai gan skaņdarba vispārējā koncepcija izprasta pareizi.

A. Darkevics

Biznesmeņu daiļrade



S. Gūtmanis zīm.